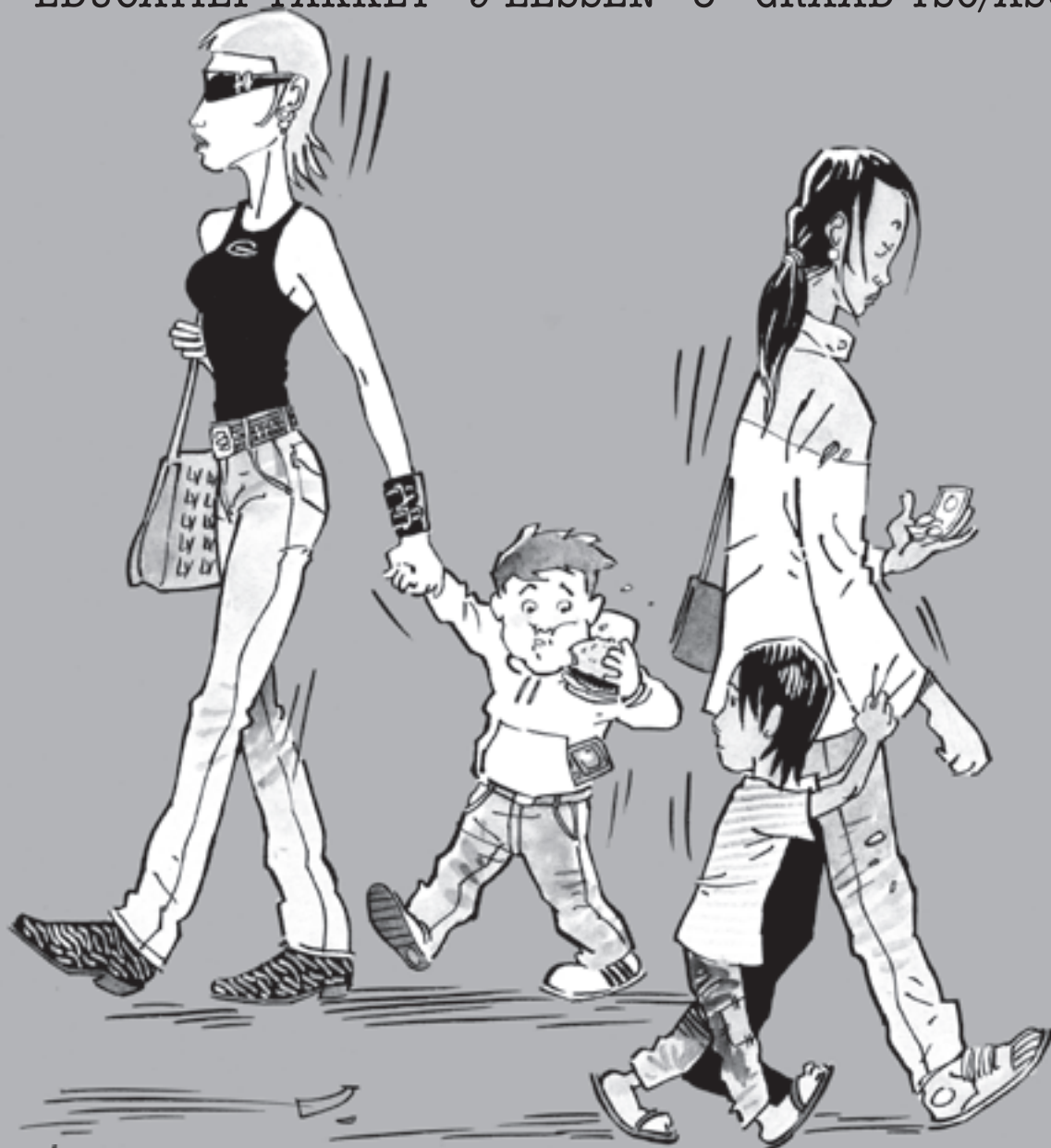

RECHT OP VOEDSEL

EDUCATIEF PAKKET - 9 LESSEN - 3de GRAAD TSO/ASO

RECHT OP VOEDSEL 2005

Het pakket 'Recht op voedsel. Educatief pakket' werd samengesteld door FIAN vzw in samenwerking met VORMEN vzw. Het werd samengesteld en uitgegeven met de steun van de Europese Commissie.

FIAN vzw
Van Elewijckstraat 35, 1050 Brussel
02/640 84 17
www.fian.be
info@fian.be

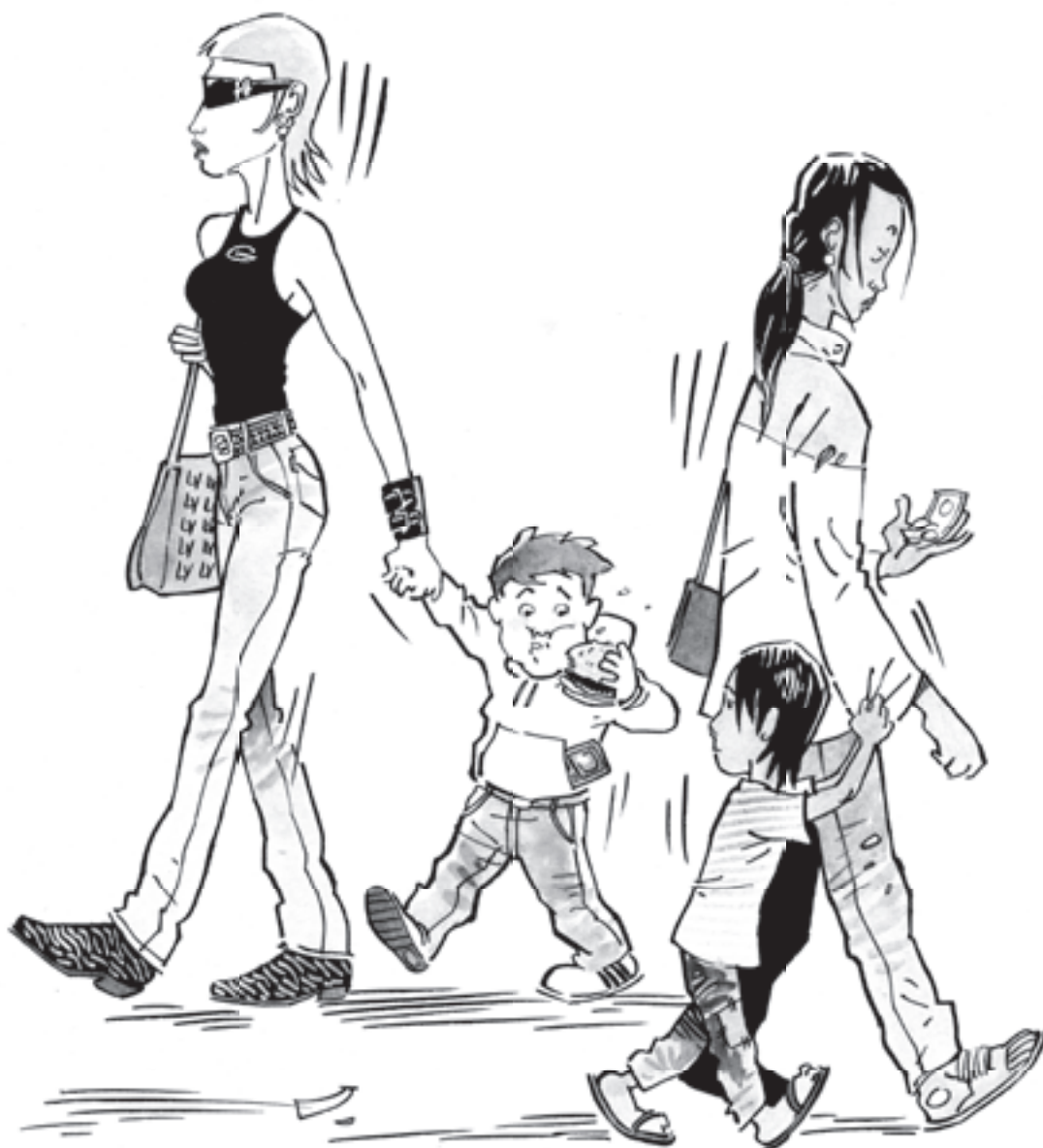
VORMEN vzw
Lange Gasthuisstraat 29, 2000 Antwerpen
03 293 82 15
www.vormen.org
mensenrechteneducatie@vormen.org

Auteurs: Jonas Vanreusel en Wim Taelman

ISBN: 90-77058-18-4
D/2005/9259/1

RECHT OP VOEDSEL

EDUCATIEF PAKKET - 9 LESSEN - 3de GRAAD TSO/ASO

LES 1

INTRODUCTIE

Voedsel maakt deel uit van ons leven van elke dag. Meestal staan we er niet bij stil. Toch zijn er enorme verschillen tussen de maaltijden die mensen nemen. Verschillen tussen de maaltijden in twee gezinnen van dezelfde gemeente of stad. Maar nog veel grotere verschillen tussen de maaltijden van een gemiddeld Belgisch gezin en een gezin in één of ander land in het Zuiden.

Dit confronteert ons met de ongelijkheid in de verhoudingen die er op wereldvlak zijn, en met het feit dat over voldoende geschikt voedsel beschikken geen vanzelfsprekendheid is voor alle bewoners van onze planeet.

Deze les wil een eerste inleiding zijn op het thema. In de volgende lessen wordt dan op één en ander dieper ingegaan.

A. Hoe aan elke dis het eten weer anders is: drie verhalen

Aan tafel bij de familie Vermaldeghe

"Zal ik je ook wat soep inscheppen?", vraagt moeder aan haar jongste zoon Kenny, die als laatste het gezin aan het avondmaal kwam vervoegen.

"Welke soep is het vandaag?", vraagt Kenny.

"Witloofsoep met snippers bieslook", antwoordt moeder.

"Jammer, dat lust ik niet zo!", zegt Kenny.

Ondertussen hebben de andere gezinsleden van dit succesvolle ondernemersgezin hun soep reeds uit, en kan met het hoofdgerecht begonnen worden. Het is een gerecht van heilbot in mosterdsaus, met aardappelkroketten en zeer fijne groene sperziebonen, aan te vullen met een salade van rauwe groentjes, met als hoofdbestanddelen tomaat, komkommer en venkel.

De gezinsleden bedienen zich naar believen. Voor de meesten behoort dit tot hun favoriete gerechten. En geen van hen maakt enig bezwaar tegen het dessert van vanille-ijs met vers fruit en een toefje slagroom. Vader en moeder, en de 20-jarige dochter Anna, drinken er een glaasje droge witte wijn bij, de anderen mineraalwater, met een schijfje citroen opgefrist.

- Hoe zou je, op basis van dit verhaal over een doordeweekse maaltijd, dit gezin typeren? Wat trekt je er in aan? Wat stoot je af?

.....

.....

- Over welke inkomstenbronnen beschikt dit gezin (op basis van de tekst)?

.....

.....

De familie Peeters

"We kunnen eten, hier zijn de frieten!", zegt Bart, de 17-jarige zoon, die op vraag van moeder de frieten uit het frituurvet haalt, er zout over schudt en ze in een kom op tafel zet.

Zoals elke woensdag wordt dit gegeten met gebakken worst en appelmoes. De mayonaisepot wordt doorgegeven zodat iedereen naar believen kan scheppen.

"Laat nog een worst en wat appelmoes over voor pa, als die vanavond thuis komt van het vissen.

"Is die weer de ganse dag weg?" vraagt Bart?

"Ja, ge weet het, als het dan eens goed weer is, dan zit hij de ganse dag langs het kanaal."

"Is er geen cola meer?", vraagt Sylvie, de jongste zus.

"Die staat nog in de gang", zegt moeder, "ik ben deze voormiddag naar de winkel geweest en hij is nog niet in de ijskast geraakt."

Ieder schenkt zich een glas cola in uit de 2-literfles.

En vandaag, zoals elke woensdag, is er dessert: een kommetje chocoladepudding.

Cijfer van de les.

11400 kilojoule (kJ)

Is de hoeveelheid voedsel die voor iedere aardbewoner dagelijks beschikbaar is met wat er momenteel geproduceerd wordt.

Voor een normaal leven heeft men gemiddeld ongeveer 8400 kJ nodig.

- Hoe zou je, op basis van dit verhaal over een doordeweekse maaltijd, dit gezin typeren? Wat trekt je er in aan? Wat stoot je af?

.....

.....

- Over welke inkomstenbronnen beschikt dit gezin (op basis van de tekst)?

.....

.....

De familie Mexicano

Moeder gaat in de deuropening staan om te kijken waar haar 18-jarige dochter Ana blijft, die met de bus van de stad komt omdat het Pasen is. De souvenirs die ze verkoopt om een stukje bij te verdienen voor het gezin, moeten dan even wachten.

"Dag moeder, kijk eens wat ik heb meegebracht: een varkenspoot. Niet het mooiste stuk, maar ik heb er niet veel voor betaald op de markt".

Moeder omhelst haar: "Fijn, kindje, dan hebben we toch wat vlees voor bij de taco's".

Even later is het eten klaar, en roept moeder Paco en José naar binnen, haar zonen van 13 en 15 jaar, die met de geit in de moestuin bezig zijn. Sinds enkele dagen wil die geen melk meer geven. "Kom nu maar eten, jullie zus heeft een varkenspoot meegebracht uit de stad. Dat eten we met taco's gevuld met aardappelen, bonensaus, courgettes en rijst. José, help je zus even met het bestek, in plaats van met je neus in de potten te zitten."

"Het water loopt me al in de mond", zegt Paco terwijl moeder een flinke portie opschept. Hij neemt er een flinke dosis chilisaus bij: "Kijk eens, ik eet even graag pikant als vader!"

"Zie jij maar dat je tong niet verbrandt, stoere bink", grapt moeder.

Vader is zoals steeds de voorbije maanden de afwezige tijdens de familiale maaltijden. Omdat de toevoer van irrigatiewater naar hun lapje grond werd afgesloten en hij aan de weinige gewassen vorig jaar niets kon verdienen wegens de slechte prijzen, is hij noodgedwongen naar het buitenland vertrokken om werk te zoeken voor een beter loon.

"Vader zal hopelijk tegen Kerstmis terug mee aan tafel zitten", zegt moeder hoopvol. "Hij heeft vorige week gebeld dat hij misschien een beter betaalde baan kan krijgen ginder en dat hij meer geld kan opzij zetten om op te sturen"

"We zien wel, mama, tot dan proberen we de eindjes aan elkaar te knopen. Gelukkig hebben we niets tekort om goed te eten", zegt Ana, en ze schenkt ieder een glas mangosap van de mango's die net rijp zijn in de tuin.

- Waarin verschilt de manier waarop hier bepaald wordt wat er zal gegeten worden van wat wij in ons land gewoon zijn?

.....

.....

- Over welke inkomstenbronnen beschikt dit gezin (op basis van de tekst)? En vroeger?

.....

.....

Vragen over het geheel

- Welke grote verschillen zie je in de samenstelling en voedingswaarde tussen het voedsel in Europa (eerste twee verhalen) en dat in het Zuiden?

.....

.....

- Hoe groot zou het aandeel van het budget zijn dat elk van deze gezinnen besteedt aan hun voeding, in de totaaluitgaven van het gezin? Relatief klein? Relatief groot?

.....

.....

LES 2:

WAT ETEN WE EN WAAR KOMT HET VANDAAN?

Cijfer van de les.

60%

Is het aandeel van de wereldwijd beschikbare landbouwgrond dat gebruikt wordt voor veeteelt en veevoer.

Voor 1 kg vlees zijn tot 7kg granen of veevoer nodig

We kunnen eenvoudig vaststellen dat het voedsel dat in ons land verbruikt wordt afkomstig is van andere landen van over de hele wereld, en dat ons voedingspatroon invloeden vertoont van voedingspatronen in tal van andere landen. Deze vaststelling is echter niet zomaar te veralgemenen naar andere landen toe, en er zijn ook heel wat kritische bedenkingen bij te plaatsen.

Voor deze verschillende voedingspatronen zijn soms duidelijk aanwijsbare oorzaken aan te geven. Tegelijk kan een bepaald voedingspatroon ook duidelijk negatieve effecten hebben op de gezondheid.

A. Waar komt ons voedsel vandaan?

SOORT VOEDSEL	LAND VAN HERKOMST	INGREDIËNTEN (BELANGRIJKSTE)	LAND VAN HERKOMST
		- - -	
		- - -	
		- - -	
		- - -	
		- - -	

Met welke van onderstaande conclusies ben ik het (meest) eens (kruis aan):

- Wij eten bijna uitsluitend voedingsmiddelen die uit onze onmiddellijke omgeving afkomstig zijn.
- Wij eten heel wat voedingsmiddelen die niet uit onze onmiddellijke omgeving afkomstig zijn.
- Wij eten bijna uitsluitend voedingsmiddelen die niet uit onze onmiddellijke omgeving afkomstig zijn.
- Vaak worden we als consument in het ongewisse gelaten over de oorsprong van onze voedingsmiddelen.

B. Welke soorten voedsel kunnen we gaan eten in onze omgeving (stad)?

Welke soorten restaurants met voeding uit een ander land zijn er in mijn omgeving?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wat vind ik van de verscheidenheid aan soorten voedsel die in ons land gegeten kunnen worden? Is de verscheidenheid groot? Zo ja, vind ik dat waardevol?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wat vind ik van de bewering dat met al die vreemde invloeden op onze manieren om voedsel te bereiden de eigen Vlaamse kookkunst verloren gaat?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Verschillende voedingspatronen in de wereld

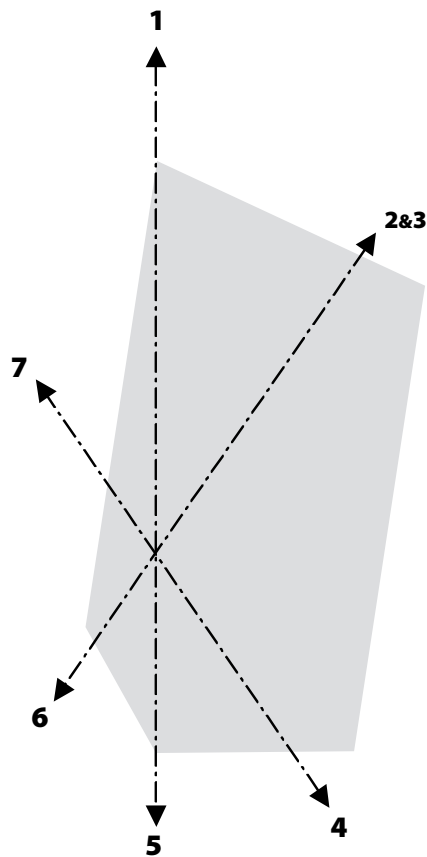
Bestudeer de Weekmenu's uit de wereld!

Analyseer de hoofdelementen van elke maaltijd aan de hand van de 'Voedingsdriehoek': geef in de 'Weekmenu's uit de wereld : invultabel' aan elk ingrediënt van elke maaltijd een nummer van 1 tot 7, naar gelang van de categorie in de driehoek (zie voorbeeld p14: Senegal, maandag).

Zet het aantal voedingselementen van elke categorie voor de hele week uit op een 'Voedselweb' met zes lijnen.	
1	graan- en zetmeel producten
2&3	groenten en fruit
4	zuivelproducten
5	vlees, eieren, bonen of een andere eiwitbron
6	vetten en oliën
7	niet noodzakelijk (zoetigheden, chocola, koffie, ...)

Als er bijvoorbeeld negen keer graan- en zetmeelproducten in de maaltijden wordt geteld, krijgt de bovenste verticale lijn een kruisje op het negende puntje.

Voedselweb

Verbind dan elk van de kruisjes op de lijnen, zodat een 'voedselweb' bekomen wordt, dat een kwalitatief beeld geeft van de voedselhoeveelheid en relatieve evenwichtigheid van een dieet.

Het 'voedselweb' is voorzien van een 'modelscore': dit is een evenwichtig dieet volgens de voedseldriehoek, op basis van de gemiddeldes aan energiewaarde, proteïnen en vitamines die een mens nodig heeft (ongeveer 2 keer per dag granen, 2 keer per dag fruit of groenten, 1 à 2 keer per dag zuivel, 1 keer per dag een eiwitbron, enkele keren per week iets vet, en een enkele keer een zoetigheid of een ander voedingsproduct dat niet strikt noodzakelijk is voor zijn voedzaamheid).

De belangrijkste verschillen tussen het voedselweb en de modelscore zijn:

- voor Senegal:

.....

.....

.....

- voor Mexico:

.....

.....

.....

- voor Bangladesh:

.....

.....

.....

- voor België:

.....

.....

.....

Welk dieet komt als het meest evenwichtige uit de studie?

.....

.....

Welke categorie ontbreekt vooral in het Senegalese dieet? In het dieet van Bangladesh?

.....

.....

Hoeveel maaltijden worden dagelijks gemiddeld gegeten in elk van de landen?

.....

.....

Eiwitten zijn de smeerolie van onze lichaamsmotor: zij zorgen voor een goede opbouw en stofwisseling in ons lichaam. In welke landen komen de eiwitten vooral van vlees, vis of eieren? In welke landen komen ze eerder van peulvruchten, bonen en noten? In welk land zijn de eiwitbronnen het schaarsst?

.....

.....

.....

Vetten en oliën hebben we praktisch niet nodig, als ze voldoende aanwezig zijn in vlees, vis en noten. In welk land zien we een overmatige consumptie?

.....

.....

.....

Zou je op basis van de meest geproduceerde landbouwproducten in Bangladesh of Senegal (zie tabel op pagina 21) een evenwichtig dieet kunnen samenstellen? Waarom zou het typische weekmenu dan toch onevenwichtig zijn?

.....

.....

.....

(Let wel. Het feit dat voedsel geproduceerd wordt in een land betekent nog niet dat het beschikbaar is voor de inwoners: vaak zijn ze te arm om het nodige voedsel voor een evenwichtig dieet te kopen. Veel voedsel wordt uitgevoerd naar kapitaalkrachtiger landen, terwijl de eigen bevolking tekort komt. Soms kunnen lokale conflicten of corruptie ook problemen veroorzaken in de lokale voedseldistributie naar de consumenten).

D. Gevolgen van een onevenwichtig dieet

Tracht de ontbrekende woorden in te vullen.

Als het dieet een tekort vertoont aan..	Betekent dit een tekort aan...	Met als gevolg...
Graangewassen, aard-appelen, bananen...	Koolhydraten, zetmeel, suikers, die energie geven.	In de plaats daarvan worden afgebroken om te leveren aan het lichaam. Deze kunnen daardoor hun vitale functie in de opbouw van lichaamseigen niet meer vervullen. Dit noemt men 'eiwit-energie-ondervoeding'. Verzwakking en kwetsbaarheid voor ziekten zijn het gevolg. N.B. Dit is de meest verspreide vorm van ondervoeding ter wereld, vooral bij hongersnoden.
Donkergroene groenten (sla, spinazie, waterkers) en vlees	IJzer	Bloed....., verminderde weerstand,...
Oranje groenten en fruit (wortels, mango's...)	Vitamine A	Blindheid, vooral bij kinderen.
Melk- en zuivelproducten	Calcium, vitamine B	Zwak, en verzwakking van zwangere moeders of moeders die borstvoeding geven.

Als het dieet een teveel heeft aan..	Betekent dit een overdaad aan...	Met als gevolg....
Vlees, boter, olie	Verzadigde vetzuren	Zwaarlijvigheid (obesitas), die leidt tot - en vaatproblemen, diabetes, ...
Puree (aardappel, cassave/maniok, maïs, ...)	Zetmeel dat opzwelt door water aan zich te binden	Men heeft een voldaan gevoel terwijl er toch voedingselementen worden opgenomen. Kinderen hebben een kleine maag, zijn snel verzadigd en kunnen zelfs met twee of drie van deze puree-maaltijden per dag geraken.

Weekmenu's uit de wereld

Senegal	Mexico	Bangladesh	België
MAANDAG			
ontbijt gerstpannenkoek middagmaal couscous met pindasaus avondmaal -	ontbijt maïstortilla met chilisaus middagmaal rijst met bonen avondmaal glas melk	ontbijt - middagmaal rijst met groenten avondmaal glas geitenmelk	ontbijt rijstpops met chocomelk middagmaal varkensworst met spinaziestomp avondmaal boterhammen met kaas
DINSDAG			
ontbijt glas karnemelk middagmaal rijst met wat groenten avondmaal gefrituurde banaan	ontbijt koffie met brood middagmaal maïstortilla met eieren en kaas avondmaal maïstaart	ontbijt tarwepanenkoek middagmaal rijst met bonen avondmaal -	ontbijt koffie middagmaal smos ham & kaas; appel avondmaal chinees: varken met groenten en rijst
WOENSDAG			
ontbijt glas Nestlé cacaomelk middagmaal groentesoep met bonen avondmaal stokbrood met dadels	ontbijt eieren met bonen middagmaal tortilla met gefrituurde varkenshuid & groenten avondmaal brood met melk	ontbijt rijst middagmaal aardappel met chili avondmaal -	ontbijt yoghurt en banaan middagmaal tomatensoep met brood en boter, stuk taart avondmaal pasta met olijfolie, spek en kaas
DONDERDAG			
ontbijt ei middagmaal snack van gezouten groene mango avondmaal broodje kebab	ontbijt tortilla met bonen middagmaal tortilla met kippenbillen en courgettes avondmaal -	ontbijt - middagmaal soep met rijst & groenten avondmaal banaan met rijst	ontbijt croissants met koffie middagmaal waterzooi met kip, groenten & champignons avondmaal frietjes met frikadellen
VRIJDAG			
ontbijt ananas middagmaal fonio (graansoort) met peulvruchten avondmaal tarwekoek met gepeperde saus	ontbijt gefrituurde tortilla's in tomatensaus middagmaal rijst met avocado's en pikante chocoladesaus avondmaal fruitsla met room	ontbijt rijst middagmaal gefrituurde tofu in zoetzure saus avondmaal geitenmelk	ontbijt boterhammen met boter, choco; ananas middagmaal biefstuk met boontjes en aardappelen avondmaal pizza met zeevruchten
ZATERDAG			
ontbijt maïspap middagmaal rijst met gerookte vis avondmaal bonenbeignet	ontbijt tarwepanenkoek met karamelsaus middagmaal chilipepers gevuld met kaas avondmaal hamburger	ontbijt geitenmelk middagmaal kom rijst met linzen avondmaal	ontbijt brood met hesp en paté middagmaal hamburger avondmaal aardbeien met slagroom
ZONDAG			
ontbijt Frans brood en confituur middagmaal kop rijst met linzen avondmaal kippenvleugels (diepgevroren) met ajuin	ontbijt melk middagmaal tortilla's gevuld met aardappel en chilipepers avondmaal brood met koffie	ontbijt tarwepanenkoek middagmaal pikant stoofpotje met paprika, aardappel en rundvlees avondmaal -	ontbijt broodjes met kaas en koffiekoeken middagmaal varkensribbetjes met salade en frietjes avondmaal stuk cake

De voedingsdriehoek

Water

Water of vocht is een onmisbaar deel van ons lichaam. Bijgevolg is water een essentieel bestanddeel in een gezonde voeding. Als je het vocht dat in vaste voedingsmiddelen zit aanvult met 1,5 liter drinken, wordt aan deze behoefte voldaan.

Graanproducten en aardappelen

Graanproducten en aardappelen leveren zetmeel (koolhydraten), en plantaardige eiwitten, voedingsvezels, vitaminen en mineralen (volkoren of ongeschild). Zij vormen onze basisvoeding.

Enkele sneden brood, wat aardappelen, pasta of rijst geven ons de energie om de hele dag te functioneren.

Groenten

Groenten leveren meervoudige koolhydraten, voedingsvezels, mineralen en vitaminen. Omdat niet alle groenten dezelfde vitaminen en mineralen bevatten, is afwisseling heel belangrijk.

Groenten eet je nooit genoeg.

Fruit

Fruit levert dezelfde bestanddelen als groenten, maar in verschillende mate en soorten (sommige vitaminen komen bijvoorbeeld voor in fruitsoorten maar minder in groente, en omgekeerd). Daarom moeten we dagelijks zowel groenten als fruit eten.

Melkproducten en calciumverrijkte sojaproducten

Melkproducten zijn een zeer belangrijke bron van calcium, eiwit en vitaminen van de B-groep. Calcium is een essentiële voedingsstof die bijdraagt tot de opbouw en het onderhoud van sterke botten. Elke dag een glas melk en een sneede kaas of afgeleide producten vormen een minimum om aan onze calciumbehoefte te voldoen.

Vlees, vis, eieren en vervangproducten

Vlees, vis, eieren en vervangproducten zijn een bron van eiwitten, vitaminen en mineralen zoals ijzer. Die heeft ons lichaam nodig voor de groei, de opbouw en het herstel van ons lichaam. Vervangproducten van vlees, vis en eieren zijn onder andere sojaproducten, peulvruchten en noten. Om in een vegetarische voeding vlees volwaardig te vervangen is het nodig om verschillende plantaardige eiwitbronnen te combineren of ze samen met melkproducten of ei te gebruiken, opdat ze eenzelfde hoeveelheid voedingselementen verschaffen.

Smeer- en bereidingsvet

Smeer- en bereidingsvet levert ons in de eerste plaats energie. Daarnaast zijn ze van belang voor hun aanbreng van essentiële vetzuren en vetoplosbare vitaminen (vitamine A & D). Onder smeer- en bereidingsvet verstaan we margarines, boter, en oliën. Een mespuntje smeervet op de boterham en één eetlepel bereidingsvet per persoon voor de warme maaltijd volstaan, omdat voedingsmiddelen uit de andere groepen (vlees, melkproducten, koekjes, ...) ons ook al heel wat vetten kunnen leveren.

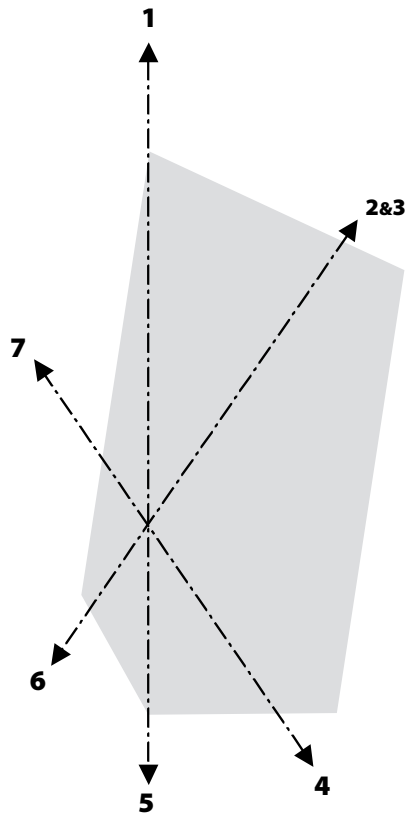
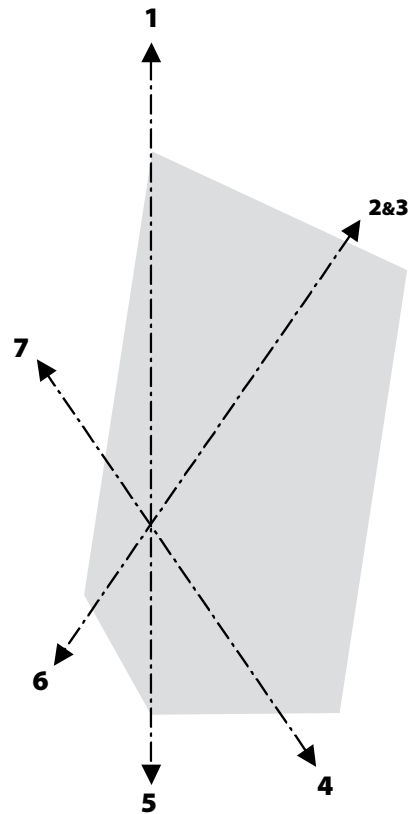
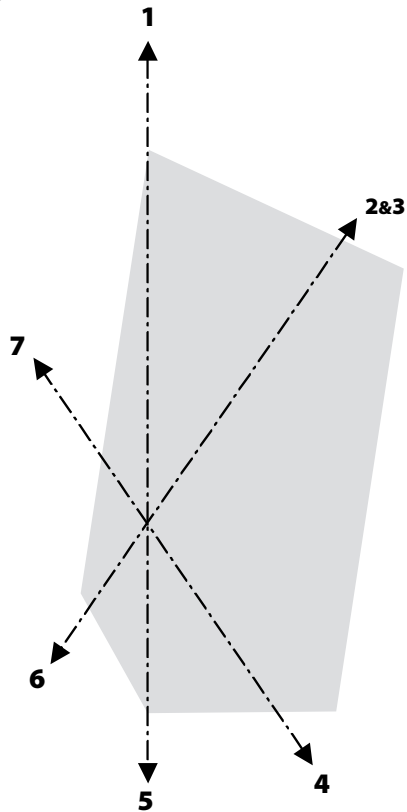
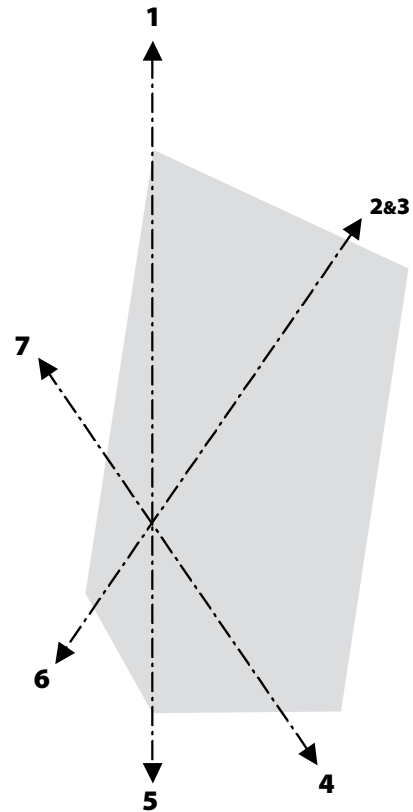

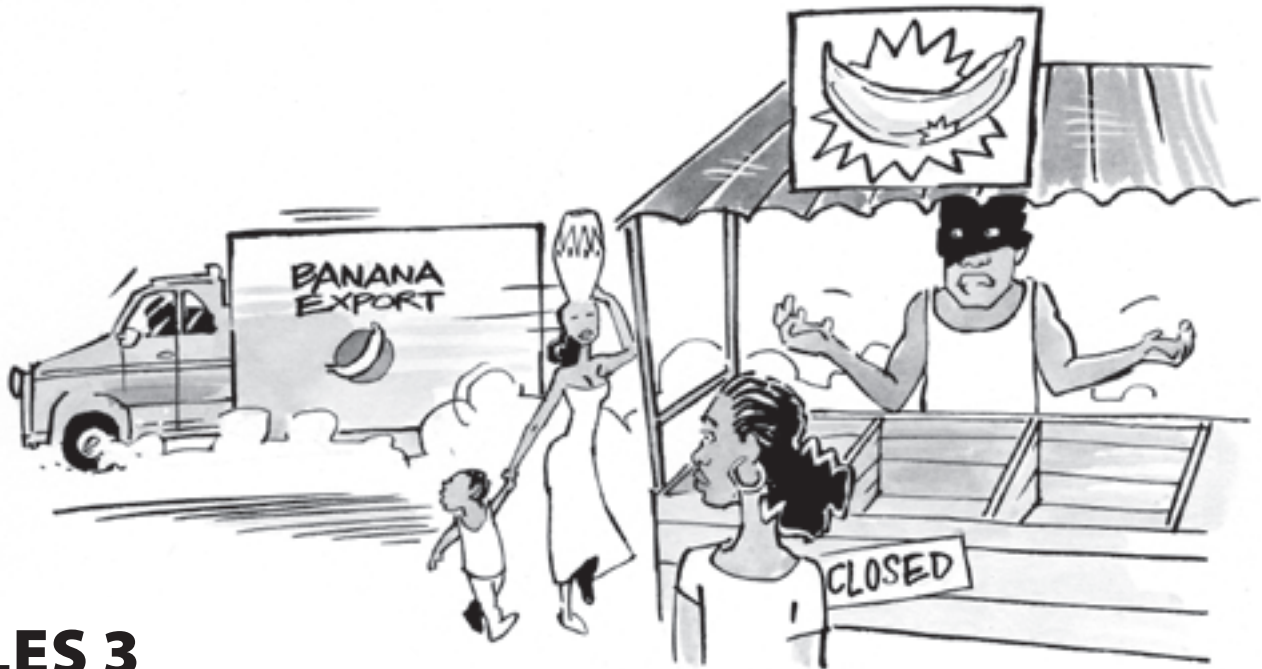
De restgroep

De top van de voedingsdriehoek bevat de restgroep, een afzonderlijk zwevend gedeelte, los van de andere groepen, in het wit. Daarin kunnen we alle voedingsmiddelen plaatsen die strikt genomen niet nodig zijn in een evenwichtige voeding. Zij leveren meestal enkel energie (vet en suiker). Hoewel de voedingsmiddelen uit de restgroep dus niet essentieel zijn, kunnen we ze toch niet wegdenken uit onze voedingscultuur en -gewoonten. Zoetigheden, snoepjes, suikerrijke dranken, alcoholische dranken, mayonaise, ... zijn in de restgroep terug te vinden.

Weekmenu's uit de wereld : invultabel

Senegal	Mexico	Bangladesh	België
MAANDAG			
ontbijt 1	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal 15	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal /	avondmaal	avondmaal	avondmaal
DINSDAG			
ontbijt	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal	avondmaal	avondmaal	avondmaal
WOENSDAG			
ontbijt	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal	avondmaal	avondmaal	avondmaal
DONDERDAG			
ontbijt	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal	avondmaal	avondmaal	avondmaal
VRIJDAG			
ontbijt	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal	avondmaal	avondmaal	avondmaal
ZATERDAG			
ontbijt	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal	avondmaal	avondmaal	avondmaal
ZONDAG			
ontbijt	ontbijt	ontbijt	ontbijt
middagmaal	middagmaal	middagmaal	middagmaal
avondmaal	avondmaal	avondmaal	avondmaal

Voedselweb per land**Senegal****Mexico****Bangladesh****België**

LES 3

VOEDSELPRODUCTIE EN -CONSUMPTIE, -EXPORT EN -IMPORT: VAN LOKAAL TOT GLOBAAL

Voedsel wordt op grote schaal verhandeld. In deze handel zijn een aantal duidelijke tendensen te onderscheiden: wie voert wat uit, en naar welke landen? Handel in voedsel is niet zonder gevolgen op de productie en consumptie van voedsel: een vraagstuk waarop we ook in deze les willen ingaan. Terwijl handel in theorie voor een gevarieerder dieet kan zorgen voor iedereen door uitwisseling van voedsel, kan handel in de praktijk in het voordeel van de meest kapitaalkrachtige uitvallen. Daarom staan we stil bij een essentiële maar nog onbereikte kwestie: het realiseren van voedselzekerheid voor ieder menselijk wezen.

A. Wat zijn de oorzaken van verschillen in dieet in de wereld?

Gebruik voor het beantwoorden van de volgende vragen:

- De tabel 'Top - voedingsproducten geproduceerd per land'.
- De tabel met productie- en consumptiecijfers in Europa en Afrika. Die cijfers geven een idee van wat een gemiddelde inwoner op een jaar verorbert, en hoeveel er per inwoner geproduceerd wordt (gemiddelden voor de laatste jaren). Het verschil tussen productie en consumptie geeft het tekort of overschot van elk voedingsproduct.

Senegal

Senegal is een West-Afrikaans land met heel wat landbouw mogelijkheden: een vruchtbare rivierdelta voor rijst, fruit en groenten, en een drogere streek met veel (nomaden)veeteelt, granen en pinda's. Senegal verdient dan ook heel wat aan zijn landbouwuitvoer.

Welke ingrediënten uit het Senegalese menu komen duidelijk uit het land zelf?

.....

.....

Waarom worden er veel graan- en zetmeelproducten gegeten die wij hier niet goed kennen?

.....

.....

Welke gerechten vind je vreemd in een Afrikaanse context?

.....

.....

Waarom zouden fruit en groente vrij schaars zijn in het dieet, hoewel er wel veel fruit en groenten geproduceerd worden? Wat gebeurt er met het overschot? (kijk naar de productie- en consumptiecijfers in Europa en Afrika op pagina 21)

.....

.....

Wat is de belangrijkste eiwitbron? Hoe zou dat komen? Waarom wordt er maar weinig meer vlees gegeten dan er geproduceerd wordt?

.....

.....

Bangladesh

Bangladesh is één van de armste landen in Azië met een heel dichte bevolkingsgraad. Landbouw is de belangrijkste activiteit van de bevolking. Zij die geen stukje grond hebben, gaan meestal werken in de textiel fabrieken.

Er wordt vlees en vis geproduceerd, maar er wordt weinig vlees en vis gegeten in het weekmenu. Hoe komt dit?

.....

.....

Er worden ook vaak maaltijden overgeslagen, waardoor de dagelijkse energiewaarde die wordt ingenomen niet voldoende is. Wat kunnen ook hier de mogelijke oorzaken zijn?

.....

.....

Wat is duidelijk het basisbestanddeel van de meeste maaltijden? Is er een verband met de ligging van Bangladesh?

.....

.....

Mexico

Het Mexicaanse dieet is nog sterk beïnvloed door de indianencultuur: de 'milpa' is een traditionele akker waar maïs (de oorspronkelijke graansoort van Mexico), bonen en courgetten samen gezaaid worden. De bonen (een slingerplant) gebruiken de maïsstengel als steun en geven stikstof af aan de bodem, waardoor die vruchtbaar wordt. De courgettes dekken met hun grote bladeren de grond af, waardoor onkruid weinig kans krijgt. Deze gewassen vormen de basisingrediënten van een evenwichtig dieet: maïs voor de energie, bonen voor de proteïnen, en courgettes voor vitamines (samen met chilipepers en tomaten die apart gekweekt worden).

Welke voedingsbestanddelen lijken in het moderne Mexico toch elders vandaan te komen?

.....

.....

In België is vaak het vlees de basis van de maaltijd, met groenten en aardappelen als aanvulling. Wat is de basis van een maaltijd in Mexico? Waarom zou er minder vlees worden gegeten? Zijn het de beste stukken? Waarom zijn er toch voldoende eiwitten in het menu?

.....

.....

.....

.....

België

Van welke voedingsmiddelen hebben we een tekort en een overschot in Europa, volgens de consumptie- en productietabel? Kan je dit in verband brengen met de cijfers voor Afrika?

.....

.....

Welke producten worden het meest geproduceerd in België, naast vlees, melk en suikerbieten? (Negen van de twintig meest geproduceerde voedingsproducten behoort tot deze voedingscategorie). Wat zou er met die producten gebeuren?

.....

.....

Hoe zou het komen dat onze dierlijke productie hoger is dan onze vleesconsumptie, hoewel we volgens het voedselweb toch te veel dierlijke producten eten (kijk naar de hoeveelheid geproduceerde en geconsumeerde granen en veevoeder op pagina 21)?

.....

.....

Kunnen alle hoofdingrediënten uit het Belgisch menu het hele jaar door geproduceerd worden in België? Welke niet?

.....

.....

Vul aan de hand van de beschikbare gegevens waar mogelijk de volgende tabel in.

	Lokaal geproduceerd en gegeten	Uit dezelfde regio afkomstig	Van ver ingevoerd of overgenomen	Onduidelijk
SENEGAL

MEXICO

BANGLADESH

BELGIË

Ben je het eens/oneens met volgende conclusies?

- Het voedsel in het Zuiden is over het algemeen weinig gevarieerd en bijgevolg is het dieet van de mensen niet echt evenwichtig.
Ik ben het hiermee eens oneens.
- Het voedsel in het Noorden is overvloedig aanwezig en gevarieerd, maar wordt niet zo evenwichtig geconsumeerd.
Ik ben het hiermee eens oneens.
- In het Zuiden eet men vooral wat er lokaal geproduceerd wordt, tenzij er tekorten zijn. Zo ja, hoe zou dit komen? (denk aan het stoelenspel!)
Ik ben het hiermee eens oneens.
- Een belangrijk deel van het voedsel in het Noorden wordt ingevoerd uit andere landen of andere werelddelen.
Ik ben het hiermee eens oneens.
- Soms komt er cultuurvreemd voedsel op de lokale markt, waardoor voedselgewoontes, en uiteindelijk ook landbouwmethodes, veranderen.
Ik ben het hiermee eens oneens.
- Een land of regio hoeft niet noodzakelijk via zijn landbouwproductie in al zijn eigen voedselbehoeften te voorzien. Door handel te drijven kan een land zich specialiseren, en dat voedsel verbouwen waar het klimaat en bodem het best geschikt voor zijn, of zich toeleggen op andere economische sectoren, zoals constructie, industriële of hoogtechnologische ontwikkeling.
Ik ben het hiermee eens oneens.

B. Welke effecten kan vrije wereldhandel hebben op de plaatselijke landbouwproductie in een land?

Bekijk de 'Krantenkoppen Brazilië' op pagina 22.

Beantwoord de volgende vragen aan de hand van de informatie die je terugvindt in de krantenkoppen:

Kan je 2 belangrijke landbouwproducten in de handel tussen Brazilië en Europa vinden in deze krantenkoppen?

.....

Welke effecten heeft deze handel in Brazilië?

.....

.....

.....

.....

En wat zijn de gevolgen in Europa (denk ook aan de consumptie- en productietabel)?

.....

.....

.....

.....

Waarom wordt er steeds minder melk geproduceerd door kleine boeren in Brazilië?

.....

- inheemse volkeren:

- nomadenvolkeren:

- eskimo's:

Meer dan de helft van de 850 miljoen hongerigen zijn boeren die te weinig goede grond hebben om van te leven. Wat zijn naast grond andere dingen die nodig zijn voor een voldoende voedselproductie? Beeld je in dat je zelf je voedsel zou moeten verbouwen.

.....

.....

.....

.....

Welke bevolkingsgroepen kan je opsommen die niet in staat zijn of niet geacht worden om zelf een inkomen te hebben, en waarvoor de staat dus hulp voor moet voorzien indien het gezin of de familie er niet voor kan zorgen?

.....

.....

Deze manieren om aan voedsel te geraken zijn niet de enige voorwaarden om voedselzekerheid te bekomen. Voedselzekerheid vergt ook dat voedsel:

- effectief verwerkt, verdeeld en beschikbaar gemaakt wordt om aangekocht te kunnen worden.
- adequaat is: niet enkel in voldoende hoeveelheid, maar ook gevarieerd, veilig en aangepast aan de cultuur van de consument.
- ter beschikking is op een manier die niet indruist tegen de menselijke waardigheid (denk bijvoorbeeld aan voedselhulp of voedselvoorziening van gevangenen).

In de meeste van deze voorwaarden heeft de overheid een belangrijke rol te spelen.

Cijfer van de les.

60 miljoen

Is het aantal mensen dat jaarlijks het slachtoffer wordt van honger door natuurrampen (droogte, overstromingen, plagen, ..). De overige 790 miljoen zijn voedselonzeker omdat ze niet genoeg toegang hebben tot voedsel.

TABELLEN TE GEBRUIKEN BIJ DE OEFENINGEN

Top-voedingsproducten geproduceerd per land

SENEGAL	MEXICO	BANGLADESH	BELGIË
Pindanoten	Rundsvlees	Rijst	Varkensvlees
Rundsvlees	Kippevlees	Rundsvlees	Verse koemelk
Kippenvlees	Ossevlees	Aardappelen	Rundsvlees
Millet (afrikaanse gierst)	Maïs	Geitemelk	Kippevlees
Watermeloen	Eieren	Paprikas	Aardappelen
Rijst	Varkensvlees	Geitevlees	Graan
Eieren	Vis	Tarwe	Suikerbieten
Geitevlees	Suikerriet	Jute	Eieren
Schapenvlees	Droge bonen	Verse koemelk	Chicorei
Verse koemelk	Sinaasappelen	Verse groenten	Appels
Sorghum (afrikaanse graansoort)	Chilipepers	Eieren	Champignons
Katoenvezels	Citroenen en limoenen	Kippevlees	Maïs
Uien	Tarwe	Suikerriet	Tomaten
Mangos	Avocados	Bananen	Peren
Suikerriet	Tomaten	Thee	Aardbeien
Varkensvlees	Mangos	Kruiden	Wortels
Maïs	Bananen	Vis	Haver
Paprika	Koffie	Linzen	Spinazie
Vis	Ajuinen en sjalotten	Tabak	Boontjes
Verse groenten	Aardappelen	Tropisch fruit	Sla

Bron: Eurostat en FAO

Voedselproductie- en consumptie voor enkele voedingsmiddelen in Europa en Afrika

	Hoeveelheid in Europa geproduceerd (kg/inw/jaar)	Hoeveelheid in Europa geconsumeerd (kg/inw/jaar)
Granen	660	600
Melk & melkpoeder	140	130
Zuivel (boter, kaas)	30	25
Varkensvlees	60	55
Rundsvlees	28	25
Kippenvlees	30	25
Suiker	60	55
Fruit	90	110
Groenten	110	120
Veevoeder	410	580

Bron: Eurostat en FAO

	Hoeveelheid in Afrika geproduceerd (kg/inw/jaar)	Hoeveelheid in Afrika geconsumeerd (kg/inw/jaar)
Granen	105	145
Melk & melkproducten	40	42
Vlees (alle soorten)	13	14
Fruit	65	50
Groenten	55	50
Oliën en vetten	7	8

Bron: Eurostat en FAO

Krantenkoppen Brazilië

Onderstaande krantenkoppen zijn dan wel verzonnen, de situaties en feiten echter die ze vermelden niet: dergelijke teksten hadden wel degelijk in kranten kunnen prijken, of gelijkaardige teksten zijn er over de situaties verschenen.

“Parmalat kan melk die het afneemt van Braziliaanse melkboeren niet betalen door financiële fraudecrisis van het moederbedrijf in Italië

Coöperatief die melk opkoopt, verwerkt en doorverkoopt aan Parmalat, moet twee maanden op geld wachten”

“Parmalat Brazilië sloot reeds enkele van de 20 verwerkings- en distributiecentra sinds 2000

Melkgigant probeert kosten te drukken na 20 jaar van enorme uitbreiding. Duizenden boeren en fabrieksarbeiders dreigen inkomen te verliezen.”

“Braziliaanse boerenprotesten richten zich tegen Parmalat, dat te weinig betaalt voor hun melk

Bedrijf betaalt drie keer minder voor melk aan de boeren dan in Europa, maar de prijzen voor melk in de supermarkt zijn vergelijkbaar.”

“Grote distributiebedrijven schrappen de laatste jaren 75.000 boeren als melkleverancier.

Europese gesubsidieerde melk invoeren is goedkoper dan het ophalen bij de kleine boeren: in drie jaar steeg de import van melk uit Europa met een viervoud. Acht op de tien van de 1,2 miljoen boerderijen met melkkoeien heeft moeite om het hoofd boven water te houden.”

“Melkproductie dreigt te verdwijnen van kleine Braziliaanse familiebedrijven

Melk zorgt voor vaste inkomensbron, maar Parmalat en Nestlé, die tweederde van de melk opkopen, kopen hun melk liefst bij grote boeren die dicht bij de stad gevestigd zijn.”

“Braziliaanse sojaplantages breiden jaarlijks met bijna 2 miljoen ha uit, of anderhalf keer de oppervlakte van Vlaanderen

Een nieuwe weg om de aanplant van soja en de afvoer ervan naar de havens te bevorderen, bedreigt nieuwe stukken Amazonewoud, kleine boeren en inheemse reservaten.”

“Brazilië exporteert helft van zijn soja naar Europa

Meer dan 10 miljoen ton soja wordt jaarlijks tolvrij ingevoerd en verwerkt tot veevoeder voor Europese dieren”

“Braziliaanse regering opent voedselmarkten verder voor buitenlandse handel.

Het land voert nu rijst, bonen en melk in, terwijl het tien jaar geleden zelf nog genoeg produceerde om zijn bevolking te voeden. De regering beweert dat soja- en andere exporten, die de plaats van de basisgewassen hebben ingenomen, winstgeverder zijn om de Braziliaanse schulden en sociale programma's te kunnen betalen.”

LES 4

HOE HET VOEDSELPROBLEEM OPLOSSEN?

De problemen schetsen inzake voedselvoorziening en voedseltekort is een eerste stap, die echter vraagt naar het ontwikkelen van inzichten in mogelijke oplossingen. Daarbij zijn verschillende benaderingen mogelijk. Er bestaan verschillende basishoudingen die een invloed hebben op de manier waarop een probleem opgelost worden. Anderzijds moeten we ook altijd kijken naar de specifieke aspecten van een situatie, om ze te kunnen oplossen.

Oorzaken van gebrek aan voedsel (les 1), verder aangevuld met onze conclusies uit les 2 en 3:

.....

.....

.....

Houdingen t.a.v. het voedselprobleem

4 soorten houdingen die de samenleving kan aannemen t.a.v. het voedselprobleem en andere andere armoedeproblemen die zich ergens stellen:

- een darwinistische houding: deze gaat er van uit dat men van buitenaf beter niet ingrijpt in de situatie;
- een caritatieve benadering (uit medelijden): dit betekent dat wie het goed heeft uit vrije wil een deel afstaat aan wie het minder goed heeft (vb. pure voedselhulp);
- een rechtvaardigheidsbenadering: dit betekent dat men wetten, systemen en/of structuren instelt die ervoor zorgen dat een rechtvaardige verdeling tot stand komt (vb. eerlijke wereldhandel, sociale zekerheid op nationaal vlak,...);
- een 'empowerment'-benadering: dit betekent dat men de benadeelde groep ondersteunt om meer invloed te krijgen op hun situatie

In de praktijk komen ook combinaties en mengvormen voor.

Situatie 1 (4e wereld)

In het gezin Marginaal uit Verarmoedegem heeft de moeder tijdens de eerste veertien dagen van de maand zich aan een dure kapper en nieuwe kleren te buiten gegaan, zodat er van het maandelijkse OCMW-geld nog slechts 50 EURO overblijft voor de laatste 2 weken. Te weinig om voldoende eten te kopen voor man en twee schoolgaande kinderen.

Oplossing a

Geen enkele instantie of persoon komt hier tussen. De vrouw zal zo wel leren beter de uitgaven te beheersen.

Oplossing b

Een buurvrouw geeft aan de moeder wat geld, om voor de rest van de maand eten te kunnen kopen.

Oplossing c

Het OCMW geeft aan de vrouw een minimum aan sober voedsel, net genoeg om de overbrugging te kunnen maken naar de volgende OCMW-uitkering.

Oplossing d

De vrouw wordt begeleid bij het zoeken van werk zodat zij een ruimer inkomen kan verwerven.

Oplossing e

De vrouw wordt gestimuleerd om aan te sluiten bij een plaatselijke vierde wereld zelforganisatie.

Vragen

a. Kan je nog andere oplossingen bedenken? Welke?

.....

.....

b. Onder welke benadering (darwinistisch, caritatief, rechtvaardigheids-, empowerment) breng je de oplossingen thuis:

a. b. c.

d. e.

c. Voor- en nadelen van de verschillende oplossingen:

OPLOSSING	VOORDELEN	NADELEN
a
b
c
d
e

d. Voor welke oplossing (a, b, c, d, e; of een eigen oplossing) kies je?

.....
.....

Situatie 2 (ruraal Zuiden)

Van de ene dag op de andere staat de familie Pobreza uit Brazilië op straat: de suikerrietplantage waar ze als arbeiders werkten en een schamel loon verdienden, werd gesloten door de grootgrondbezitter, omdat ze niet meer rendabel was. Ontslagvergoedingen krijgen ze niet, en ze moeten kost wat kost te eten vinden voor de familie.

Oplossing a

De landarbeiders spreken met de grootgrondbezitters een prijs af voor de grond en gaan een lening aan om eigenaar te worden van de grond op afbetaling. Zij die het hardst en het meest efficiënt werken, kunnen met hun opbrengsten de grond afbetalen, inclusief de interesten, en worden na twintig jaar eigenaar van de grond. Boeren die dat niet doen of die arbeidsongeschikt worden moeten de grond teruggeven aan de landeigenaar, en moeten op een andere manier zien te overleven.

Oplossing b

De overheid deelt voedselbonnen uit aan families van landarbeiders die werkloos worden door veranderingen op het platteland. Per kind krijgt de familie een extra portie voedselbonnen. De regering voorziet voedsel door goedkoop voedsel aan te kopen op de wereldmarkt, of via internationale voedselhulpprogramma's.

Oplossing c

De overheid onteigent, mits betaling van een kleine vergoeding, landeigenaars die hun grond langer dan vijf jaar laten braak laten liggen. Zoiets is immers onaanvaardbaar wanneer tegelijkertijd boerenfamilies zonder grond honger lijden. De boeren worden eigenaar van de grond als ze deelnemen aan een bijscholingscampagne om de grond in productie te brengen en ook andere gewassen (dan suikerriet) te leren telen. Ze krijgen steun in de vorm van microkredieten om werktuigen en meststof te kopen, en de overheid legt wegen aan zodat ze hun oogst beter naar de markt kunnen brengen.

Oplossing d

Idem als oplossing c, maar in dit geval worden de landeigenaars door de staat verplicht hun eigendom, mits een vergoeding voor het gebruik ervan, ter beschikking te stellen van de boeren. Wanneer de landeigenaar sterft gaat de grond over in handen van de staat en krijgen de erfgenamen een vergoeding ervoor.

Vragen

a. Kan je nog andere oplossingen bedenken? Welke?

.....

.....

b. Onder welke benadering (darwinistisch, caritatief, rechtvaardigheids-, empowerment) breng je de oplossingen thuis:

a. b. c.

d.

c. Voor- en nadelen van de verschillende oplossingen:

OPLOSSING	VOORDELEN	NADELEN
a
b
c
d

d. Voor welke oplossing (a, b, c, d, of een eigen oplossing) kies je?

.....

.....

Situatie 3 (stedelijk Zuiden)

De familie Garbetsj is moeten verhuizen van het Indiase platteland naar de stad om te overleven. Voor iemand zonder formele opleiding is daar echter geen werk, blijkt. Hun schamele woonst proberen ze bewoonbaar te maken met afvalbouw materiaal dat ze op straat vinden. Wat nog bruikbaar is van het afval dat ze doorzoeken, sorteren en verkopen ze. Wat nog eetbaar is, eten ze op. Zo proberen ze de eindjes aan elkaar te knopen. Het is echter regentijd nu, het huis blijft lekken en het voedsel dat ze vinden is vaak bedorven. Tot overmaat van ramp wordt het jongste dochtertje ziek van de vochtigheid en het slechte eten.

Oplossing a

Niemand komt tussen in hun lot. Ze moeten maar proberen te sparen voor een bakfiets, zodat ze meer afval kunnen ophalen, of ander werk zoeken, en wachten tot de regen ophoudt.

Oplossing b

De stad neemt de vader en de zoon van de familie in dienst om het afval op te halen voor de stad. Zo blijft de stad properder, en heeft de familie een inkomen. Daardoor moeten ze niet meer in het afval zoeken voor een betere woonst en voldoende eten, en kunnen ze verzorging betalen voor het dochtertje.

Oplossing c

Cijfer van de les.

75%

Is het aandeel van de 800 miljoen mensen in het Zuiden met chronische honger, die boer of landarbeider zijn.

De overheid herverdeelt een stuk staatsgrond in de buurt van de stad, waarop boeren kunnen werken en voedsel produceren. De familie Garbetsj komt in aanmerking voor een stuk grond dat groot genoeg is om hun eigen eten te produceren, en wat te verkopen op de markt. Op die manier kunnen ze een fatsoenlijk huis bouwen en hebben ze altijd genoeg te eten.

Oplossing d

De bewoners van de krottenwijken organiseren zich, en worden daarbij ondersteund door mensen van een basisgroep. Ze helpen elkaar zoveel ze kunnen, maar nemen ook contact op met de plaatselijke autoriteiten om hun problemen aan te kaarten en aan te dringen op een degelijke oplossing die hen toelaat in hun eigen levensonderhoud te voorzien.

Oplossing e

Door een tip van een vriend kan de familie éénmaal per dag terecht voor een kop soep met rijst in een warme refter. De refter wordt in stand gehouden door een liefdadigheidsinstelling die geld krijgt van overheid en rijke weldoeners. Het dochtertje wordt enkele dagen verzorgd in een tehuis opgericht door Moeder Theresa, tot ze weer beter is.

Vragen

a. Kan je nog andere oplossingen bedenken? Welke?

.....

.....

b. Onder welke benadering (darwinistisch, caritatief, rechtvaardigheids-, empowerment) breng je de oplossingen thuis:

a. b. c.

d. e.

c. Voor- en nadelen van de verschillende oplossingen:

OPLOSSING	VOORDELEN	NADELEN
a
b
c
d
e

d. Voor welke oplossing (a, b, c, d, e; of een eigen oplossing) kies je?

.....

.....

Situatie 4 (vluchteling)

Er dreigen weer conflicten in een Centraal-Afrikaans land: lokale machthebbers, bedrijven en regeringen willen allemaal de controle over nieuw ontdekte mijnen in de streek. De familie Fuganza kiest het zekere voor het onzekere en vlucht weg van het kruidvat, weg van hun lapje grond. Al gauw zijn hun voedselvoorraden op, en ze hebben nog altijd geen plaats gevonden waar ze veilig zijn.

Oplossing a

Een internationale hulporganisatie zet een vluchtelingenkamp op net over de grens. Ze verspreiden het bericht in de streek dat mensen daar veilig zijn en te eten krijgen. De familie Fuganza trekt naar het kamp, waar ze eten krijgen dat per vliegtuig wordt aangevoerd en slapen in een tent, tot de veiligheid terugkeert.

Oplossing b

De regering probeert de situatie te bekoelen door kampen op te zetten in samenwerking met hulporganisaties, waar de mensen die vluchten voor geweld terecht kunnen. Ze kopen voedsel voor de vluchtelingen in bij de lokale inwoners die zich nog veilig genoeg voelen om hun grond te blijven bewerken, zodat zij voldoende inkomen hebben en niet in de verleiding komen om mee te doen met het geweld gepleegd door de lokale machthebbers.

Oplossing c

Niemand komt hen te hulp. Uiteindelijk gaan vader Fuganza en zijn twee zoontjes werken in een illegale mijn in de streek, in de hoop diamantjes te vinden en zo te kunnen overleven, niettegenstaande de zware arbeidsomstandigheden en het vele geweld in de buurt van de mijn.

Oplossing d

De familie Fuganza kan zich installeren op een stuk staatsgrond waar nog maar weinig boeren zich gevestigd hebben, met toestemming van de overheid. Zo kunnen zij voortboeren in een regio die veiliger en stabiel is. Dit help voedseltekorten door de conflictsituatie voorkomen.

Vragen

a. Kan je nog andere oplossingen bedenken? Welke?

.....

.....

b. Onder welke benadering (darwinistisch, caritatief, rechtvaardigheids-, empowerment) breng je de oplossingen thuis:

a. b. c.

d.

c. Voor- en nadelen van de verschillende oplossingen:

OPLOSSING	VOORDELEN	NADELEN
a
b
c
d

d. Voor welke oplossing (a, b, c, d, of een eigen oplossing) kies je?

LES 5: VOEDSEL, EEN MENSENRECHT?

Het recht op voedsel is één van de mensenrechten zoals die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948). De meeste van deze mensenrechten zijn dan later (1960) opgenomen in ofwel het Internationaal Verdrag voor Burgerlijke en Politieke Rechten, ofwel het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.

Mensenrechten kunnen niet los van elkaar gezien worden. De internationale gemeenschap beschouwt ze trouwens als één geheel, dus zijn ze onderling met elkaar verbonden.

Sommige mensenrechten zijn als absoluut vastgelegd, waarmee we bedoelen dat men niet aanvaardt dat ze om welke reden dan ook zouden geschonden worden. In andere gevallen zijn mensenrechten met elkaar in conflict. Het verwezenlijken van een bepaald recht voor de een kan soms moeilijk verenigd worden met het verwezenlijken van hetzelfde recht voor een ander (b.v. bij een plotse ramp voedsel verschaffen aan ieder die dit dringend nodig heeft is dikwijls niet mogelijk). Of het verwezenlijken van het ene recht is soms moeilijk te combineren met het verwezenlijken van het andere recht (b.v. onderwijs verwezenlijken voor iedereen en tegelijkertijd een basisgezondheidszorg voor ieder verschaffen is voor een arm land niet steeds te verwezenlijken). In die gevallen moet een afweging gemaakt worden, welke groepen of individuen het meest benadeeld worden en welke rechten (tijdelijk) voorrang krijgen.

A. Verschillende categorieën mensenrechten

Breng de mensenrechten uit de 'Lijst met mensenrechten' (zie verder) onder bij één van de volgende categorieën:

- burgerlijke en politieke rechten;
- economische, sociale en culturele rechten;
- algemene bepalingen.

(zet telkens een kruisje in de juiste kolom).

Onder welke categorie hoort het recht op voedsel thuis?

B. Andere mensenrechten die een invloed kunnen spelen op het recht op voedsel, of omgekeerd

Geef kort een mogelijk verband aan tussen (een aantal van) de hieronder vermelde rechten en het recht op voedsel. Inspiratie hiertoe kan je eventueel vinden in de 'Krantenkoppen' (zie verder).

Welk(e) verband(en) kan je leggen tussen het recht op voedsel en

1. het recht op leven:

.....

.....

2. het recht vrij te zijn van foltering:

.....

.....

3. het recht op een eerlijk proces:

.....

.....

4. het recht op een effectief herstel na een schending:

.....

.....

5. de vrijheid van meningsuiting:

.....

.....

6. de vrijheid van vergadering en vereniging:

.....

.....

7. het recht op een sociale orde die de mensenrechten werkelijkheid maakt:

.....

.....

8. de verantwoordelijkheden en plichten van het individu:

.....

.....

9. het recht op onderwijs.

.....

.....

10. het recht op gezondheidszorg.

.....

.....

C. Mensenrechten in conflict met elkaar

Geef minstens één voorbeeld van een krantenkop uit de reeks 'Krantenkoppen'
-waarbij het recht op eigendom van de ene(n) haaks staat op het recht op voedsel van de andere(n):

.....

-waarbij het recht op voedsel van de ene(n) moeilijk te verenigen is met het recht op een inkomen door arbeid van een ander:

.....

-waarbij het recht op voedsel van de ene(n) haaks staat op dat van andere(n):

.....

.....

D. Mensenrechten in conflict met andere factoren

Geef minstens één voorbeeld van een krantenkop uit de reeks 'Krantenkoppen'
-waarbij het recht op voedsel van de ene(n) haaks staat op de economische belangen van de andere(n):

(Vraag hierbij: kunnen economische belangen ook een gunstige invloed hebben op de mensenrechten? Zo ja, geef een voorbeeld.)

.....

.....

-waarbij het recht op voedsel van de ene(n) haaks staat op de bescherming van de natuur:

(Vraag hierbij: kan de bescherming van de natuur ook een gunstige invloed hebben op de mensenrechten? Zo ja, geef een voorbeeld.)

.....

.....

.....

Cijfer van de les.
Meer dan 150 landen

Hebben het Internationale VN Verdrag voor Economische, Sociale en Culturele Rechten geratificeerd (goedgekeurd).

Lijst met mensenrechten

(dit is een niet-officiële samenvatting, in 27 titels, van de rechten uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, het Internationaal Verdrag voor Burgerlijke en Politieke Rechten, het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en het Europees Sociaal Handvest)

	burgerlijke en politieke rechten	economische, sociale en culturele rechten	algemene bepalingen
1. recht op leven			
2. vrij zijn van foltering			
3. vrij zijn van slavernij			
4. recht op vrijheid en veiligheid			
5. recht op een eerlijk proces			
6. recht op een effectief herstel na een schending			
7. vrij zijn van discriminatie; recht op gelijkheid			
8. recht om als persoon erkend te worden; recht op een nationaliteit			
9. recht op privacy en op een gezinsleven			
10. recht om te huwen			
11. recht om eigendom te bezitten			
12. recht om zich te verplaatsen			
13. recht op asiel			
14. vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst			
15. vrijheid van meningsuiting			
16. vrijheid van vergadering en vereniging			
17. recht op voedsel, drinken en huisvesting			
18. recht op gezondheidszorg			
19. recht op onderwijs			
20. recht op tewerkstelling			
21. recht op rust en vrije tijd			
22. recht op sociale bescherming			
23. recht op politieke participatie			
24. recht om deel te nemen aan het culturele leven			
25. verbod om mensenrechten te vernietigen			
26. recht op een sociale orde die de mensenrechten werkelijkheid maakt			
27. verantwoordelijkheden en plichten van het individu			

'Krantenkoppen'

(Al zijn deze krantenkoppen verzonnen, ze zijn helemaal niet denkbeeldig).

- a. *Groep vrouwen eist eigendom van ongebruikt stuk grond op.*
- b. *Weduwen en echtgenotes van boeren die tegen hun landeigenaars in opstand kwamen eisen dat de overheid de boeren en hun families beschermt tegen mishandeling en intimidatie door doodseskaders.*
- c. *Bij de verkiezingen stemt X voor een partij die de ontwikkelingssamenwerking van zijn land gewoon wil afschaffen.*
- d. *Families uit dorpen die moeten verdwijnen voor de bouw van twee megadammen, doen hun beklag omdat de woonst die ze toegewezen kregen niet voorzien is van water, elektriciteit en toegangswegen.*
- e. *In Soedan stierven tienduizenden de honger dood door burgeroorlogconflicten.*
- f. *Boeren die verdacht worden van gewelddaden tijdens een demonstratie tegen de landbouwpolitiek van hun regering krijgen een schijnproces.*
- g. *Omwille van de herhaalde doodsbreigingen ontvlucht boerenleider X zijn land.*
- h. *Zoals in de VN in 1974 door de rijke landen werd beloofd, besteedt land X 0,7% van zijn BNP aan ontwikkelingssamenwerking.*
- i. *Europa lost de overbevissing in de Noordzee op door akkoorden te sluiten met Afrikaanse landen zodat de vissersvloeden daar voor de kust vis kunnen vangen.*
- j. *Afrikaanse parkwachters pakken lokale bevolking op die op wilde dieren jaagt omdat hun visgronden uitgeput geraken.*
- k. *Landbouwers van dorp X vangen het regenwater van de tropische regenbuien op zodat stroomafwaarts er minder irrigatiewater voor landbouw beschikbaar is.*
- l. *Vervuilende goudmijn vergiftigt rivierwater waar inheemsen verderop van drinken.*
- m. *Vrouwen protesteren tegen ontwikkelingsproject dat alleen landbouwkrediet aan mannen geeft, terwijl zij instaan voor de voedselvoorziening van het gezin.*
- n. *Overbegrazing doet op termijn woestijnen ontstaan.*
- o. *Arbeiders die een vakbond wilden oprichten om hun rechten te verdedigen, worden zonder ontslagvergoeding op straat gezet.*
- q. *Arbeiders worden gedwongen tot harde handenarbeid in staatsprojecten om voedselhulp te ontvangen.*
- r. *Ziekenhuis moet patiënten weigeren wegens de toestroom van de mensen in de streek die het slachtoffer werden van honger en kwetsbaar worden voor infectieziekten.*
- s. *Inheemsen verliezen lokale landbouw- en voedingsgewoonten door de massale komst van buitenlandse toeristen en bedrijven op hun eiland.*
- t. *Hongerige sloppenwijkbewoners plunderen winkels in het centrum van de stad; auto's vliegen in brand, etalages gaan aan diggelen en er vallen meerdere gewonden.*
- u. *Overheid schrappt voedselsteun voor asielzoekers die op de goedkeuring van hun aanvraag wachten.*

LES 6:

VOEDSEL, EEN MENSENRECHT? - DEEL 2

Het klinkt eenvoudig: voedsel is een mensenrecht. Wil dit nu zeggen dat wereldwijd iedereen het recht heeft op gratis voedsel naar zijn/haar keuze? Neen! Wat betekent dit recht dan wel en wat niet? In deze les tasten we de grenzen af van wat het internationaal recht vandaag de dag hierover zegt. En we bekijken ook de grenzen van andere situaties waar mensenrechten een rol (kunnen) spelen in relatie met het recht op voedsel.

Een vraag die hiermee onmiddellijk verband houdt is: wie is verantwoordelijk voor het realiseren van deze mensenrechten. Ook hier is het antwoord complexer dan het op het eerste gezicht wel lijkt.

A. Meerkeuzevragen: wat is het juiste antwoord?

Volgens internationale verdragen die van toepassing zijn op het recht op water

- A. Zijn regeringen ertoe daadwerkelijk verplicht al hun inwoners te voorzien van proper en gezond drinkwater.
- B. Mogen regeringen geen categorieën mensen op grond van hun geloof, etnische afkomst, huidskleur,... discrimineren in de voorziening van water.
- C. Mogen regeringen geen stappen achteruit zetten in de mate waarin ze hun inwoners van drinkwater voorzien.

Economische and sociale rechten...

- A. Zijn geen echte mensenrechten.
- B. De onmiddellijke vervulling van deze rechten voor iedereen wordt niet van elke staat verwacht.
- C. Elke Europeaan kan deze rechten afdwingen.

In verband met het naleven en realiseren, in hun land, van economische en sociale rechten...

- A. Moeten alle staten om de 5 jaar een verslag indienen bij het Comité voor Economische, Sociale en Culturele rechten.
- B. Riskeren staten een sanctie vanwege de Verenigde Naties als zij ze niet naleven of realiseren.
- C. Kan de VN dwingende maatregelen opleggen aan een staat.

De Wereldbank steunt vaak mijnbouwprojecten of adviseert de overheid om de mijnwetgeving te versoepelen zodat het land aantrekkelijker wordt voor investeringen van mijnbedrijven. Daarbij...

- A. Zijn de eerbiediging van mensenrechten en het realiseren van mensenrechten geïntegreerd in alle interne regels en procedures, zodat de projecten geen schadelijke gevolgen teweeg brengen, zoals watervervuiling in de omliggende dorpen.
- B. Is de Wereldbank niet juridisch gebonden door de VN mensenrechtenverdragen om negatieve gevolgen van het mijnproject of de versoepelde wetgeving voor de mensenrechten te vermijden.
- C. Wordt de impact van de projecten of de wetgeving op de mensenrechten steeds getoetst aan de mensenrechten vooraleer goedkeuring te geven.

Wanneer het Internationaal Monetair Fonds leningen verstrekt aan een land,

- A. wordt eerst nagegaan of de terugbetaling van die leningen de sociale voorzieningen van de overheid om de mensenrechten te garanderen, niet in het gedrang brengt.
- B. wordt eerst gekeken of het land in aanmerking komt voor kwijtschelding van bestaande schulden, zodat de financiële last voor het land niet te groot wordt.
- C. is het IMF niet gebonden aan de VN mensenrechtenverdragen en legt ze overheden besparingsmaatregelen op om de leningen op termijn te kunnen terugbetalen.

In verband met de toegang tot water...

- A. Zijn regeringen verplicht ervoor te zorgen dat plattelandsfamilies over voldoende water kunnen beschikken om op hun stukje grond voedsel voor eigen gebruik te verbouwen.
- B. Mogen regeringen niet bepaalde categorieën van hun inwoners op basis van b.v. hun etnische afkomst of taal discrimineren in hun toegang tot drinkwater.
- C. Is het aan regeringen verboden om de waterdistributie in handen te geven van private ondernemers.

Bij acties tegen landloze boeren die landbouwgrond bezetten...

- A. Mag een eigenaar privé-milities inhuren om boeren van hun grond te verdrijven,; deze laatste mogen daarbij geweld gebruiken.
- B. Mag enkel de staat indien nodig geweld gebruiken om de boeren te verdrijven van de gronden die ze niet bezitten noch in gebruik of huur hebben gekregen.
- C. Mogen noch privé-milities noch de staat geweld gebruiken om de boeren te verdrijven van de gronden die ze niet bezitten of in gebruik of huur hebben gekregen.

B. Inbreuken op het recht op voedsel: daders, slachtoffers, en manieren waarop dit gebeurt

Overheden zijn verantwoordelijk om de mensenrechten na te leven tegenover de burgers op hun territorium. Een mensenrecht zoals het recht op voedsel betekent echter niet dat zomaar iedereen kan eisen dat hij onder eender welke omstandigheden voedsel moet krijgen van de overheid. Niet iedereen die honger heeft, is een slachtoffer van een schending van het recht op voedsel. We kunnen pas van een schending spreken wanneer de overheid duidelijk in de fout gaat om de toegang van de burgers tot voedsel te verzekeren.

- Een overheid heeft vooreerst de verplichting om de **toegang tot voedsel** van een individu te **respecteren**. Dit noemen we een passieve verplichting: een overheid mag geen wegen blokkeren om burgers uit te hongeren, of boeren van hun land verdrijven zonder vergoeding, en zo verder.
- Een overheid moet daarenboven ook de **toegang tot voedsel vergemakkelijken** en bevorderen (dit is een actieve, positieve verplichting, waar middelen voor moeten worden vrijgemaakt). Voorbeelden van de vervulling van die plicht zijn: het wettelijk verplicht stellen en controleren van een minimumloon dat voldoende is voor de basisbehoeften van een familie, het herverdelen van grond aan boeren zonder grond, het voorzien van warme maaltijden voor mensen die te oud zijn om te werken en niet opgevangen kunnen worden door familie, enz.

Opdracht: kunnen we in de volgende gevallen spreken van een inbreuk?

Vul je antwoord in de tabel in, alsook het slachtoffer en de verantwoordelijke die je kan identificeren indien je antwoord positief is. Beschrijf ook op welke manier het recht op voedsel volgens jou wordt geschonden.

- Een aantal traditionele dorpen in India worden door boswachters uit hun leefgebied gezet omdat de lokale overheid van de bosgebieden waar ze leven een toeristisch natuurreservaat wil maken. De mensen waren tot dan afhankelijk van de jacht, de pluk van vruchten en noten en de teelt van traditionele graangewassen. Hoewel hun landbouwactiviteiten beperkt zijn, worden ze als storend beschouwd om de toekomstige toeristische activiteiten te promoten. Het departement voor natuur- en bosbeheer roept de hulp van politiekrachten in om de mensen te dwingen te vertrekken en in de stad met hun schamele vergoeding een huis of een opleiding te zoeken.
- Een aantal hongerstakers willen met hun actie klagen dat ze na drie jaar wachten nog geen asiel hebben gekregen in België. Na drie weken zijn ze er erg aan toe. De minister van Binnenlandse zaken zegt dat hij niet wil tussenkomen om de stakers asiel te verlenen, of om ze van voedsel te voorzien. Dit zou de democratisch vastgestelde asielprocedures ondermijnen, stelt hij.
- Onlangs verscheen een kritisch rapport die de Europese humanitaire steun aan vluchtelingenkampen in Bosnië en Afrika vergeleek. In Bosnië bleken de mensen individuele maaltijden te krijgen, met vaak een dessert zoals vruchtentaart er bovenop, terwijl in Afrika, wegens de beperkte middelen, de mensen het moesten stellen met een minimale bediening van pap en harde pannenkoeken, waar ze dan nog lang voor in de rij moesten staan.
- De overheid van Sri Lanka geeft toestemmingen aan industriële buitenlandse vissersschepen om in de territoriale wateren te vissen. Ruim

één miljoen lokale vissers ziet de visbestanden zo krimpen dat ze er geen inkomen meer mee kunnen verdienen. Omdat de grote schepen de vis onmiddellijk invriezen en verpakken voor export, een duur proces, dreigt de lokale bevolking de bron van goedkope eiwitten die de visvangst hen verschaft, te verliezen.

5. Op de bananenplantages van Ecuador werken de arbeiders vaak zonder contract en verdienen ze minder dan het minimumloon. Ze hebben vaak niet genoeg geld om eten te kopen omdat ze schulden hebben bij de plantagebaas. De plantage-eigenaar heeft de arbeidsinspectie omgekocht om geen controles op de plantage uit te voeren.
6. De Colombiaanse overheid sproeit herbiciden met vliegtuigen op cocaplantages om de illegale cocateelt te bestrijden. Omliggende dorpen zien hun voedselgewassen verwoest doordat de gifstoffen afdrijven door de wind. De overheid voorziet geen maatregelen om de mislukte oogst te compenseren met geld of voedsel.

Cijfer van de les.

100 miljoen hectaren

Is de totale oppervlakte grond die niet in gebruik is in Brazilië, terwijl 4,5 miljoen Braziliaanse families op grond wachten om voldoende voedsel te kunnen kweken.

	Inbreuk op het recht op voedsel? Waarom/ waarom niet?	Slachtoffer?	Wie is verantwoordelijk en waarom?	Hoe wordt de toegang tot voedsel belemmerd?
4. SRI LANKA	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
5. ECUADOR	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
6. COLOMBIA	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

LES 7: HET RECHT OP VOEDSEL IN DE PRAK- TIJK: IN VLAANDEREN/BELGIË, IN DE VS EN IN BRAZILIË

Het recht op voedsel in de praktijk omzetten gebeurt in verschillende landen in verschillende mate en op verschillende manieren. Hierbij kan een land gebruik maken van instrumenten op wetgevend vlak: de grondwet en gewone wetten. Daarnaast kan een hele reeks andere maatregelen genomen worden. Zo kan er een systeem van sociale zekerheid ingesteld worden, kunnen overheidsinstellingen en -programma's uitgebouwd worden voor het voorkomen en/of remediëren van armoede, kunnen privé-initiatieven aangemoedigd en ondersteund worden, enz.

A. De Belgische grondwet

Bekijk het volgend fragment uit de Belgische grondwet:

Art. 23 Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden.

“Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen.

Die rechten omvatten inzonderheid :

- 1° het recht op arbeid en op de vrije keuze van beroepsarbeid in het raam van een algemeen werkgelegenheidsbeleid dat onder meer gericht is op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil, het recht op billijke arbeidsvoorwaarden en een billijke beloning, alsmede het recht op informatie, overleg en collectief onderhandelen;
- 2° het recht op sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid en sociale, geneeskundige en juridische bijstand;
- 3° het recht op een behoorlijke huisvesting;
- 4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu;
- 5° het recht op culturele en maatschappelijke ontplooiing.”

Wordt het recht op voedsel door deze tekst uit de grondwet rechtstreeks gerealiseerd?

.....

.....

Welke hierboven genoemde rechten hebben een onbetwistbare invloed op het realiseren van het recht op voedsel?

.....

.....

Andere bemerkingen:

.....

.....

B. Diensten en instellingen in België

Zoek voor de volgende maatschappelijk diensten en instellingen wat hun rol is in verband met het recht op voedsel en vul de tabel aan.

Dienst	Opdracht	Activiteiten ivm voedsel
<p style="text-align: center;">OCMW</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p style="text-align: center;">VOEDSELBANKEN</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p style="text-align: center;">DIENST THUISZORG</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p style="text-align: center;">KIND EN GEZIN</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Enkele vragen over deze diensten

Het OCMW legt verplichtingen op aan sommige cliënten waaraan het op de een of andere manier hulp verstrekt. Sommige OCMW's verplichten zo bepaalde mensen die van een leefloon genieten om een arbeidsopleiding te volgen. In andere gevallen worden personen waaraan financiële steun wordt gegeven verplicht om schriftelijk en nauwkeurig alle uitgaven bij te houden, en ze periodiek te bespreken met een maatschappelijk werk(st)er.

Wat vind je van deze voorwaarden? (over voedselbanken)

.....

.....

"Pas op met het grootscheeps opzetten daarvan. Het lijkt sympathiek maar belemmert al snel het zicht op echte oplossingen, namelijk het wegnemen van oorzaken van niet kunnen rondkomen. Ik pleit dus voor het naast mensen gaan staan en met hen zoeken naar oplossingen die zelfredzaamheid en zelfrespect weer mogelijk maken." (Gerda Verburg, Nederland, CDA, lid 2e Kamer).

Wat vind je van de deze uitspraak?

.....

.....

Buiten deze instellingen en diensten is er in ons land ook nog de sociale zekerheid die niet in geringe mate het recht op voedsel garandeert. Welke van de volgende voorzieningen maakt deel uit van ons stelsel van sociale zekerheid: brandverzekering, werkloosheidsvergoeding, verplichte ziekteverzekering, familiale verzekering, pensioen, leefloon, kinderbijslag (meer info, zie: <http://www.sociale-zekerheid.be>).

Op welke manier draagt de sociale zekerheid bij tot het verwezenlijken van het recht op voedsel?

.....

.....

Cijfer van de les.

4 %

Is volgens de Verenigde Naties het belastingpercentage dat zou moeten geheven worden op het kapitaal van de 225 rijkste personen om de toegang van iedere wereldburger tot de basisbehoeften te financieren

SAMENVATTING

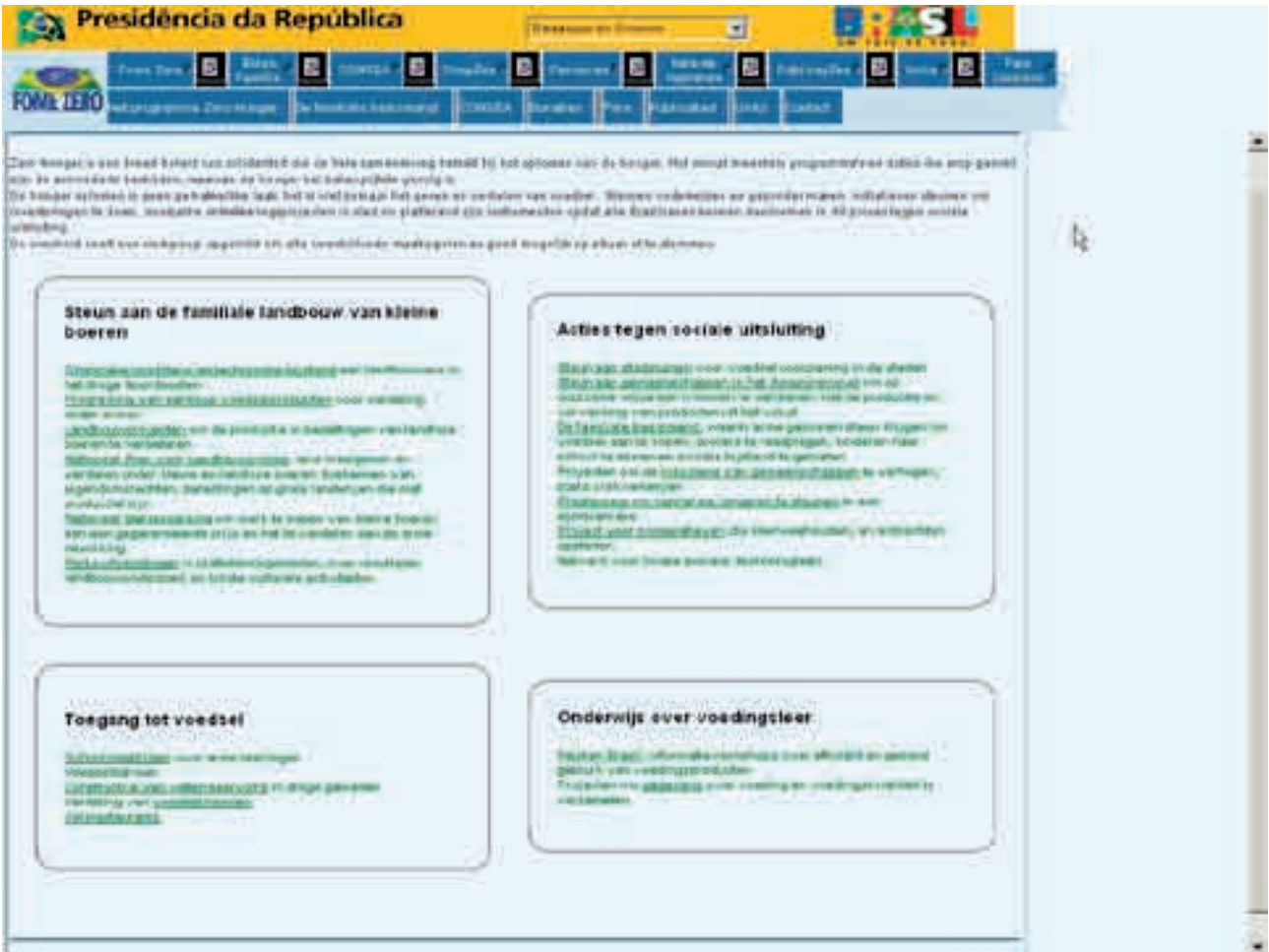
In ons land wordt het recht op voedsel verwezenlijkt door

- de sociale zekerheid;
- een aantal overheidsinstellingen zoals het OCMW;
- een aantal privé-initiatieven zoals de voedselbanken.

C. Brazilië: het programma 'Zero Honger'.

Ook landen die met veel meer honger worden geconfronteerd dan België proberen oplossingen te zoeken door het recht op voedsel beter te garanderen. De Braziliaanse overheid heeft een ambitieus programma gelanceerd om de 40 miljoen Brazilianen die regelmatig honger kennen effectiever te ondersteunen: het programma 'Zero Honger'. Een programma tegen de honger, in een land dat rijk is aan grondstoffen en dat een sterke economische ontwikkeling kent, maar waar enorme sociale ongelijkheid heerst.

Hierbij vind je een vertaling van de webpagina van 'Zero Honger'. Duid aan de hand hiervan in de volgende tabel aan onder welke strategie enkele van de acties in het programma vallen (denk aan les 4).

	Darwinistisch	Caritatief	Rechtvaardigheid	Empowerment
Financiële noodsteun aan landbouwers				
Aankoop voedselproducten				
Landbouwprojecten voor ex-landloze boeren				
Landhervorming				
Schoolmaaltijden				
Constructie waterreservoirs				
Steun aan stadstuinen				
Steun gemeenschappen Amazone				
Familiale basismand				
Inkomens gemeenschappen				
Kansarme jongeren				
Coöperatieven				
Keuken Brasil				
Gegevens voeding				

Welke bevolkingsgroepen krijgen speciale aandacht om hun recht op voedsel en toegang tot voedsel te garanderen?

.....

.....

.....

D. Verenigde Staten: honger in een land van overvloed

Honger in de Verenigde Staten

Hoewel de Verenigde Staten het rijkste land ter wereld is kent het van alle geïndustrialiseerde landen het hoogste percentage armoede. Volgens het Amerikaanse Centraal Bureau voor de Statistiek leven meer dan 31 miljoen mensen in de Verenigde Staten in armoede. Zij hebben niet steeds de middelen om aan voldoende voedsel te komen voor een gezond, actief leven. 37 procent is minderjarig en 52 procent is kleurling. Eén op vier bejaarde Amerikanen is ondervoed.

Tegelijkertijd wordt volgens het Amerikaanse Ministerie van Landbouw jaarlijks bijna 45 miljard kilo voedsel weggegooid door winkeliers, restaurants en boeren. Volgens de Begrotingscommissie van het Amerikaanse Congres is de kloof tussen rijk en arm de afgelopen twee decennia meer dan verdubbeld. De kloof is zo breed dat de rijkste 1 procent van de Amerikanen in 2000 meer geld kon spenderen dan de armste 40 procent.

Vorig jaar liet Shelter, een private hulporganisatie voor hongerige en dakloze Amerikanen, een noodkreet uitgaan. 'Terwijl het verzoek om voedsel stijgt dalen de donaties aan de voedselbanken. Nu de economie terugloopt zijn steeds meer Amerikanen hongerig en dakloos. In New York verstrekken nu meer dan 2700 gaarkeukens en opvanghuizen zestig miljoen maaltijden aan hongerige mannen, vrouwen en kinderen.

Mensen die nog een dak boven hun hoofd hebben maar niet rondkomen kunnen beroep doen op voedselbonnen van de overheid waarmee je in alle winkels voedsel kunt kopen. Er zijn ook schoolmaaltijden en voedingsprogramma's voor bejaarden en zuigelingen.. Toch maakt bijna de helft van de mensen die in aanmerking komen voor voedselbonnen er door onwetendheid of schaamte geen gebruik van.

Ondertussen spendeert de Verenigde Staten, waar de helft van de kiesgerechtigden niet langer meer stemt, ruim 400 miljard dollar aan militaire uitgaven en worden belastingverlagingen doorgevoerd voor de rijken, waardoor er nog meer bezuinigd wordt op publieke uitgaven, met voorop de sociale voorzieningen..

Naar een artikel van Stan van Houcke in de 'De Humanist' van november 2003, en het boek 'Freedom from Want' (2005) van George Kent, verschenen bij Georgetown University Press.

Wat kunnen de oorzaken zijn van het feit dat honger meer voorkomt in de Verenigde Staten dan in ons land?

- a.
.....
- b.
.....
- c.
.....
- d.
.....
- e.
.....
- f.
.....

Welke sectoren van de bevolking worden er verhoudingsgewijs meer getroffen door honger?

.....
.....
.....

Noem enkele regeringsmaatregelen die de steun aan de armen en hun recht op voedsel in gevaar brengen.

.....
.....

LES 8: INTERNATIONALE INSTELLINGEN EN ORGANISATIES, EN HET RECHT OP VOEDSEL

Het zijn in de eerste plaats de staten die een verantwoordelijkheid hebben inzake het recht op voedsel: zij hebben de mensenrechtenverdragen ondertekend. Daarom moeten zij het recht op voedsel omzetten in wettelijke maatregelen en in instellingen en programma's op nationaal niveau.

In de geglobaliseerde wereld waarin we vandaag leven, zijn er vaak acties tegen honger nodig die de landen overstijgen, en kunnen externe invloe-

den waar staten geen controle over hebben ook problemen veroorzaken op nationaal vlak. Daarom gaan we na welke internationale instellingen rechtstreeks of onrechtstreeks invloed hebben op de voedselvoorziening en het recht op voedsel in de wereld. Want elke persoon op deze planeet heeft uiteindelijk recht op voedsel, onafhankelijk van het land waar hij woont.

A. De 'Food and Agriculture Organization' (FAO): missie en praktijk

Missie van de FAO

"Als VN organisatie voor voedsel en landbouw leidt de FAO internationale inspanningen om honger te bestrijden. In haar werking bestrijkt de FAO ontwikkelingslanden én ontwikkelde landen, en functioneert als forum waar alle naties, als gelijken, kunnen onderhandelen over akkoorden en over beleidskwesties kunnen discussiëren. Daarnaast is de FAO ook een bron van kennis en informatie. Het helpt ontwikkelingslanden en landen in overgang hun landbouw, bosbouw en visserij te verbeteren en te moderniseren, en een goede voeding voor iedereen te verzekeren. Sinds haar stichting in 1945 besteedde de FAO speciale aandacht aan de ontwikkeling van landelijke gebieden, waar 70 percent van de arme en hongerige mensen van de hele wereld leven. De activiteiten van de FAO bestrijken in hoofdzaak 4 gebieden:

- a) informatie binnen bereik brengen;
- b) expertise in beleid ter beschikking stellen;
- c) een ontmoetings- en overlegplaats voor naties scheppen;
- d) kennis op het terrein in de praktijk brengen."

(bron. website van de FAO)

Mandaat van de FAO:

- a. de niveaus van voeding verhogen;
- b. de landbouwproductiviteit verbeteren;
- c. de levens van de landelijke bevolking verbeteren;
- d. bijdragen tot de groei van de wereldeconomie.

Vragen

Welke activiteiten en mandaten van de FAO in de inleidende tekst vind je terug in de acties van de FAO in deze tabel? Dragen deze acties bij tot het realiseren van het recht op voedsel en hoe?

	Activiteit	Mandaat	Bijdrage recht op voedsel?
(a) De FAO leidt lokale tinsmeden op om 14.000 kleine graansilo's te bouwen voor de Afghaanse boeren.			
(b) De FAO ijvert voor het kweken van vis in rijstvelden om de voedselproductie en -consumptie in Aziatische landen te verhogen.			
(c) FAO Honger Rapport toont aan overheden dat de voortdurende honger elk jaar miljoenen mensenlevens en miljarden aan economische verliezen kost, en roept op tot actie om honger effectiever te bestrijden.			
(d) FAO stelt methode op punt om zonder ploegen en door middel van bodembedekking gewassen te telen in Afrika, zodat de boeren met minder arbeid en kosten kunnen boeren.			
(e) De FAO onderzoekt voor welke grootschalige plantages de bodem in het Noordoosten van land X het best geschikt is, om zo de export van het land te bevorderen			
(f) FAO verschaft technische expertise aan landen die biologische landbouw willen promoten om gezonder voedsel te produceren met minder belasting voor de natuur.			
(g) FAO levert vissersmateriaal, bouwkits en microkredieten om vissers getroffen door de tsunami-ramp een boot op eigen maat te laten bouwen en zo terug een inkomen te hebben.			

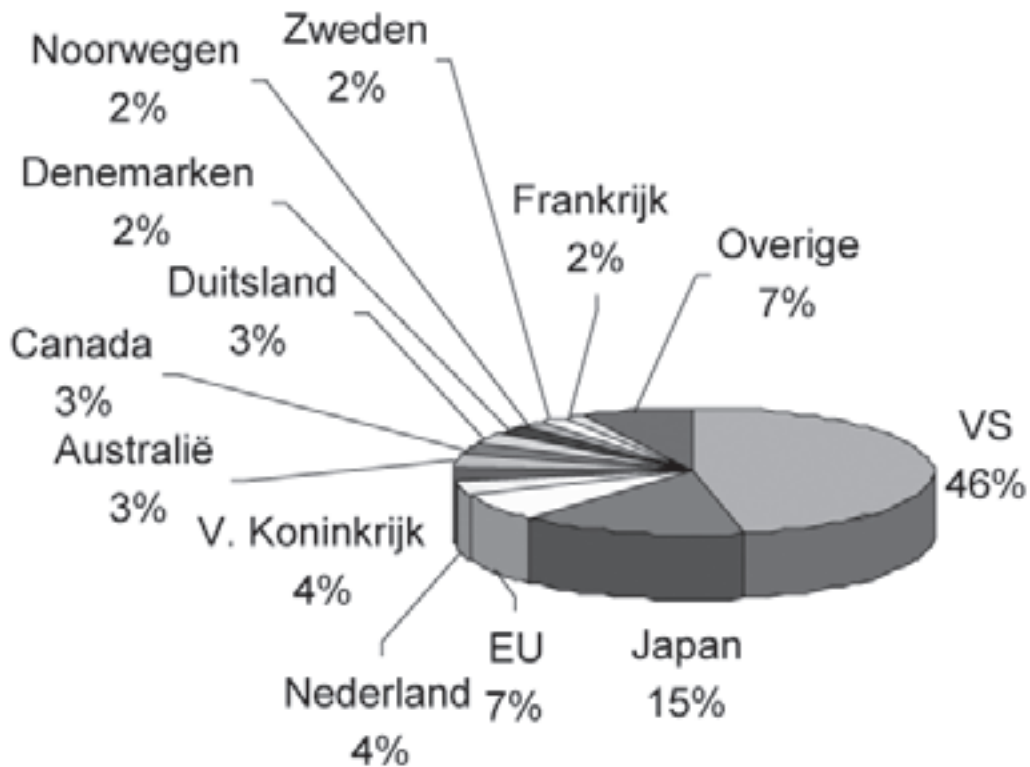
(h) FAO levert zaad, werktuigen en training aan 100.000 Oegandese vluchtelingen om hen minder afhankelijk te maken van voedselhulp.			
(i) FAO steunt Afrikaanse vrouwen om insecten te oogsten, te kweken en te verhandelen: insecten zijn voedzaam, zijn een goede inkomensbron en helpen in de biologische bestrijding van landbouwplagen.			

B. Het VN Wereldvoedselprogramma (WFP: World Food Programme)

Het Wereldvoedselprogramma (WFP) is een VN instelling die voedsel verdeelt om er ontwikkelingsprojecten voor lange termijn, vluchtelingen en ontheemden mee te ondersteunen, en als noodhulp in situaties van natuurrampen of van rampen die door de mens zelf werden veroorzaakt.

Doordat heden ten dage noodsituaties en aanslepende vluchtelingensituaties toenemend beslag leggen op de WFP programma's en middelen, vertegenwoordigen ontwikkelingsprojecten minder van 20% van de WFP programma's en slechts 7% van de jaarlijkse uitgaven. Het WFP hangt voor zijn werking volledig af van giften van overheden, in natura of in geld.

Welke landen droegen bij aan de 3,5 miljoen ton voedselhulp verdeeld door de WFP in 2000?

Waar en aan wie werd er in 2000 door WFP voedselhulp verstrekt?

	Hulperaties bij noodsituaties	Hulperaties voor wederopbouw	Ontwikkelings- en landenprogramma's
Aantal landen waar operaties en projecten van WFP werden uitgevoerd	70		52
Aantal arme mensen die werden geholpen	61 miljoen	16 miljoen	16 miljoen

De bestrijding van honger door voedselhulp is niet zonder kritiek. Vaak spelen belangen van de donors een rol in hoe voedselhulp wordt verstrekt.

- In 2003 werd het WFP, en meer bepaald US Aid, door de regering van Zambia bekritiseerd omdat zij de VS ervan beschuldigden de voedselhulp te gebruiken om hun overschotten aan genetisch gemodificeerde organismen (GGO's, in dit geval vooral mais) over de hele wereld te introduceren, zodat de EU, waar de markt voor GGO's erg beperkt is, ervan kan overtuigd worden ze te aanvaarden.
- Zo is er ook de bezorgdheid dat de VS de tsunami-ramp van 2004 (de aardbeving in de Indische Oceaan) gebruikte om genetisch gemodificeerd voedsel te dumpen als voedsel voor de getroffen bevolking, meer bepaald in Somalië, zoals dat ook in 2002 in Zuidelijk Afrika gebeurde. Zoals in 2002 is er ook nu voldoende niet-gemodificeerd voedsel beschikbaar voor plaatselijke verkoop en verdeling aan de hongerslijden.

naar <http://en.wikipedia.org>

Vragen

- a. Wat is het belangrijkste verschil tussen de werkingen van de FAO en het WFP?

.....

.....

- b. Vind je dat in het kader van voedselhulp voedsel met GGO's mag verdeeld worden?

.....

.....

C. Het IMF

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) werd in 1944 samen met de Wereldbank opgericht in Bretton Woods in de Verenigde Staten. Als één van deze zogeheten Bretton Woods-instellingen streeft het IMF naar bevordering van internationale samenwerking op monetair gebied en het mogelijk maken van een evenwichtige groei van de internationale handel. (www.minfin.nl)

De doelen van het IMF zijn:

- Bevorderen van internationale monetaire samenwerking.
- Vergemakkelijken van expansie en evenwichtige groei van de internationale handel.
- Tijdelijk beschikbaar maken van haar algemene bronnen voor leden die in betalingsproblemen verkeren.
- Verkorten van de duur en verminderen van de omvang van onevenwichtigheden in de betalingsbalansen van leden.

De kernactiviteiten van het IMF zijn:

- Het toezicht houden op het macro-economisch en wisselkoersbeleid van de lidstaten door dit beleid te onderzoeken en te beoordelen.
- Het verlenen van financiële assistentie aan haar lidstaten.
- Het verlenen van technische assistentie aan haar lidstaten.

De belangrijkste kritiek op het IMF is dat het IMF in de hand werkt dat de lidstaten met economische en financiële problemen hun voedselprogramma's en andere programma's voor de armste mensen in hun bevolking inkrimpen.

Vragen

- a. Vind je dat een internationale instelling zoals het IMF zich mag inlaten met het economisch en financieel beleid van een lidstaat? Waarom wel/niet?

.....

.....

- b. Wat vind je van de stelling dat een internationale instelling zoals het IMF het realiseren van de mensenrechten moet integreren in haar doelstellingen en programma's?

.....

.....

D. De Wereldbank

“De Wereldbank (International Bank for Reconstruction and Development; IBRD of BIRD) is een organisatie die, net als het Internationaal Monetair Fonds (IMF), na de Tweede Wereldoorlog (27 december 1945) werd opgericht in het kader van het Marshallplan. Het is een internationale organisatie dat als autonoom onderdeel van de Verenigde Naties opereert om de armoede te bestrijden. Niet alle leden hebben zeggingschap, alleen de rijkste. De Wereldbank biedt leningen, giften en technische ondersteuning aan om ontwikkelingslanden te helpen hun armoedebestrijdingsplannen uit te voeren. De financiële steun van de Wereldbank kan worden gebruikt voor veel verschillende zaken, van structurele hervormingen van de gezondheids- en onderwijssector van een land, tot milieu en infrastructuur projecten zoals dammen, wegen en nationale parken.

Tijdens de Koude Oorlog financierde ze ontwikkelingsprojecten om te voorkomen dat arme gebieden in de invloedssfeer van het communisme zouden komen.

De Wereldbank stimuleert projecten in ontwikkelingslanden. Een van haar initiatieven —samen met het IMF— is de HIPC uit 2000: een initiatief tot gedeeltelijke kwijtschelding van de schulden van de allerarmste landen.

Vanuit de hoek van het anders-globalisme is er veel kritiek op de Wereldbank. Ze zou neo-liberalisme stimuleren, niet duurzaam zijn en niets doen tegen schendingen van mensenrechten. Men verzet zich niet tegen het noblele doel van de Wereldbank, maar is het fundamenteel oneens met de invulling die hier door de organisatie aan gegeven wordt.” (uit nl.wikipedia.org)

Vragen

a. Wat is het belangrijkste verschil tussen de werkingen van het IMF en de Wereldbank?

.....

.....

b. Wat vind je van de stelling dat een internationale instelling zoals het IMF het realiseren van de mensenrechten moet integreren in haar doelstellingen en programma's?

.....

.....

c. Welke invloed kan de Wereldbank hebben op het realiseren van het recht op voedsel?

.....

.....

.....

.....

E. De Wereldhandelsorganisatie (WTO)

De Wereldhandelsorganisatie of World Trade Organization (afgekort WTO) is een intergouvernementele organisatie. Zij is opgericht in 1995 en komt voort uit de General Agreement on Tariffs and Trade (GATT, Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel) die in 1947 in Genève door 23 landen werd ondertekend. Het hoofdkantoor van de Wereldhandelsorganisatie zit eveneens in Genève. Ondertussen zijn er meer dan 150 staten lid van. Samen genereren ze meer dan 95% van alle internationale handel.

Doel van de WTO is

1. de bevordering van internationale handel,
2. de beslechting van handelsconflicten
3. de opheffing van handelsgrenzen.

De basisfilosofie van de organisatie is dat internationale handel de beste en snelste manier is om de wereld welvarender te maken en dat daarom alle obstakels voor die internationale vrijhandel, zoals douanetarieven en oneerlijke exportsubsidies, moeten verwijderd worden. Bij de oprichting van de WTO, in 1995, werden een hele reeks vrijhandelsakkoorden afgesloten: een Landbouwakkoord (AoA), een Algemeen Akkoord over de Handel in Diensten (GATS), een akkoord over de bescherming van de intellectuele eigendomsrechten die onderzoeksinvesteringen van bedrijven bij het maken en gebruiken van nieuwe zaden en farmaceutische producten veilig stellen (TRIPS), een akkoord over investeringsmaatregelen (Trims), enz.

In 1999 stuurde de EU aan op de lancering van een nieuwe uitgebreide onderhandelingsronde in de WTO, die al snel Millenniumronde werd gedoopt. In de Millenniumronde moest er volgens de EU ook onderhandeld worden over een hele reeks nieuwe thema's. Veel ontwikkelingslanden hadden geen zin om nog eens een uitgebreide onderhandelingsronde te beginnen of om de WTO-bevoegdheden uit te breiden met nieuwe thema's. Ze vonden dat de eerste reeks akkoorden hen weinig voordeel hadden opgeleverd en dat veel beloftes van toen dode letter waren gebleven. Vijf jaar later blijven de grieven van de ontwikkelingslanden gehandhaafd. Zo blijven rijke landen hun gesubsidieerde landbouwproducten op de wereldmarkt dumpen, en blijven de uitzonderingsmaatregelen voor ontwikkelingslanden die bijvoorbeeld de voedselzekerheid van hun kwetsbare bevolkingsgroepen willen beschermen heel vaag: het is nog altijd niet duidelijk welke 'speciale' producten meer beschermd mogen worden en hoe dat mag gebeuren.

Rijkere landen beschermen hun boeren vaak met hoge invoertarieven en met subsidies, zodat hogere prijzen betaald worden aan de boeren zonder gevaar van goedkope invoer die hen beconcurrereert. Andere landen (Brazilië, Australië, Thailand...) die goedkoop kunnen produceren door gunstige productieomstandigheden nemen een offensieve houding aan en kanten zich tegen de invoertarieven en subsidies in andere landen, om op die manier de eigen producten te kunnen slijten. Sommige landen nemen zelfs een verschillende houding aan naargelang het product. De EU, en in mindere mate de VS, spannen daarin de kroon: ze houden niet alleen hoge invoertarieven in stand voor sommige producten en subsidiëren volop hun boeren, maar tegelijk zoeken ze de vermindering van invoertarieven in andere landen om daar hun landbouwproducten te kunnen afzetten, zelfs als die met subsidies geproduceerd en geëxporteerd worden.

Vragen

- a. Waarin verschilt het landbouwthema van andere thema's in de WTO onderhandelingen?

.....

.....

- b. Op welke manier kan het WTO via haar 3 doelstellingen invloed hebben op het realiseren van het recht op voedsel?

.....

.....

- c. Wat vind je van de stelling dat een internationale instelling zoals de WTO het realiseren van de mensenrechten moet integreren in haar doelstellingen en programma's?

.....

.....

- d. Wat vind je van de stelling dat de rijke landen de grootste voorstanders zijn van vrije handel?

.....

.....

F. De UNCTAD

De UNCTAD is de conferentie van de Verenigde Naties inzake handel en ontwikkeling. UNCTAD staat voor United Nations Conference on Trade and Development. Het is een permanent bestaand intergouvernementeel lichaam. Deze conferentie werd in 1964 in Genève opgericht ter bevordering van de handel en de economische ontwikkeling. De hoofdzetel en het secretariaat zijn gevestigd in Genève.

UNCTAD heeft 400 mensen in dienst en een jaarbudget van US\$ 69 miljoen.

Tot 2004 hebben 10 UNCTAD conferenties plaatsgevonden, dat is een tweejaarlijks topperleg over het verband tussen handel en ontwikkeling. De laatste conferentie was in 2004 in Brazilië. Daar werden de spanningen tussen de UNCTAD en de WTO over het mandaat van de UNCTAD duidelijk. Twee internationale organisaties die zich met handel bezig houden, is voor sommigen teveel, al heeft de ene een mandaat binnen de Verenigde Naties en de andere niet. De WTO, de VS en de Europese Unie op kop, willen dat UNCTAD zich niet meer met handel bezighoudt.

Over het antwoord van de UNCTAD verscheen het volgende persbericht:

UNCTAD-rapport: "Vrijhandel alleen lost armoede niet op"

"Vrijhandel op zich leidt niet automatisch tot duurzame groei en minder armoede in de minst ontwikkelde landen. Schuldenlastverlichting, betere handelsvoorwaarden en ontwikkelingssteun zijn minstens even belangrijk, en vragen over de kwaliteit van de handel zijn even belangrijk als vragen over de kwantiteit." Dat stelt het jongste rapport van de VN-conferentie voor Handel en Ontwikkeling UNCTAD. Om van vrijhandel een efficiënte motor voor armoedebestrijding te maken, pleit de UNCTAD voor een gecoördineerd politiek regelwerk in drie delen. De regeringen in arme landen moeten op zoek naar "postliberale ontwikkelingsstrategieën". Dat zijn maatregelen om de voordelen van de vrije wereldhandel over de hele bevolking te verspreiden, door nieuwe technologieën te verspreiden en het ondernemerschap te stimuleren.

Internationaal moeten er regels komen tegen het landbouwprotectionisme in de rijke landen, tegen schommelingen in de grondstoffenprijzen en voor meer transparantie in de opbrengsten van de olie-uitvoer. De donorlanden ten slotte, moeten niet minder maar meer ontwikkelingssteun verlenen, niet alleen voor onderwijs en gezondheidszorg maar ook voor investeringen in de productiesector en de handelsinfrastructuur. Schuldenlastverlichting is nodig om te vermijden dat het ontwikkelingsgeld alleen maar dient om schulden af te betalen. Uit e-zine Globalisering van 24/05/2004 tot 28/05/2004

Vragen

a. Wat bedoelt men in bovenstaande tekst met 'landbouwprotectionisme in de rijke landen'?

.....

.....

b. Waarom pleit de UNCTAD voor schuldenlastverlichting voor de ontwikkelingslanden?

.....

.....

c. Het persbericht spreekt over een betere kwaliteit van handel. Op welke manier kan handel bijvoorbeeld bijdragen aan de ontwikkeling en vervulling van het recht op voedsel van boeren en arbeiders in het Zuiden? (denk aan de eerlijke handelsinitiatieven die reeds bestaan!)

.....

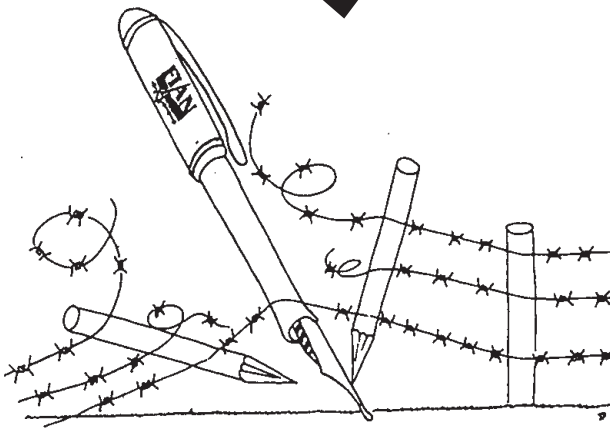
.....

B. Opdracht: schrijf een brief. Wat is het belang van mijn inzet om een brief te schrijven?

Cijfer van de les.

1 %

Is het percentage koffie uit eerlijke handel, van de 1,5 miljard tassen koffie die wereldwijd elke dag gedronken worden.

Inbreuk op het recht om zich te voeden, op een koffieplantage in Guatemala

Zelfs na de ondertekening van de Vredesakkoorden, die een eind maakten aan dertig jaar burgeroorlog, vindt het grootste deel van de Guatemalteekse plattelandsbevolking geen vrede. Dat landarbeiders een vakbond willen oprichten om hun rechten te verdedigen, dat is nog steeds ontoelaatbaar voor de meeste grootgrondbezitters in Guatemala. De organisatie van de arbeiders in vakbonden is belangrijk omdat het loon van de arbeiders onvoldoende is om een familie voldoende te eten te geven en omdat vrouwelijke arbeiders vaak maar de helft verdienen van hun mannelijke collega's. Maar toen vijftig arbeiders het in de jaren negentig probeerden, werden ze prompt ontslagen van de koffieplantage waar ze werkten, zonder geldige reden en zonder ontslagvergoeding. De arbeiders besloten klacht neer te leggen bij de rechtbank. Maar recht geschiedt traag. Ondertussen moesten de ontslagen families overleven en de tegenmaatregelen van de grootgrondbezitter verwerken. De grootgrondbezitter had een zwarte lijst gestuurd naar de andere plantages, om ze nergens te laten aannemen. De toegang van de vrouwen tot de lokale maïsmolen om tortilla's te maken, werd onmogelijk gemaakt. Kinderen die meededen aan het vakbondsinitiatief mochten niet naar school en enkele huizen van arbeiders werden afgebrand. Uiteindelijk erkenden de rechtbanken toch dat de klacht gegrond was en veroordeelden ze de bedrijfsleiding tot de vergoeding van de arbeiders sinds hun ontslag en een wederindienstneming. De bedrijfsleider weigerde dit te doen en legde de veroordeling naast zich neer. In een laatste wanhoopspoging bezetten enkele vakbondsleden het huis van de eigenaar, maar ze werden verdreven door de politie. Twee leden worden na overleg met de overheid gevangenen genomen. Twee dochters van de arbeiders worden verkracht.

De basis voor een briefschrijfactie:

De mensenrechtenorganisatie FIAN gaat onderhandelen bij de president en de minister van arbeid en bekomt naast de vrijlating van de boeren de belofte om het geval nader te onderzoeken en de toepassing van de internationale en nationale wetten door te drukken. Een jaar later is er echter nog altijd geen oplossing voor de arbeiders. Daarom is het belangrijk om te tonen dat de wereld op de hoogte is van deze inbreuk van het recht op voedsel door brieven te schrijven om de situatie aan te klagen.

Opdracht: zoek de onrechtvaardigheden

Opdracht: Schrijf een brief naar de president van Guatemala, het ministerie van arbeid en de Pastorale Commissie die de arbeiders ondersteunt. Let daarbij op volgende elementen:

- Aan wie is hij gericht?
- Wie schrijft de brief, en in naam van wie? Wat is de aanleiding om te schrijven? Welke eisen worden gesteld, wat moet er gebeuren, wat verwachten ze van de geadresseerde?
- Waarom zijn jullie het niet eens met de beschreven situatie? Op welke mensenrechten zijn die eisen gebaseerd?

Vat op het einde van de brief de eisen nog eens beleefd samen, en onderteken met naam en handtekening

C. Hoe kan een brief bijdragen aan respect voor mensenrechten in de wereld?

Gevolgen van de actie

FIAN verneemt enkele maanden later dat de president, onder nationale en internationale druk, een speciale gezant heeft aangesteld om over een oplossing te onderhandelen. Dat leidt uiteindelijk tot een gezamenlijk akkoord van alle partijen. Een akkoord dat als buitengewoon kan bestempeld worden. De bedrijfsleiding aanvaardt door het akkoord om de helft van de achterstallige salarissen sinds het onrechtmatige ontslag tien jaar geleden te betalen. Met dit geld hebben de arbeiders intussen hun eigen koffieboerderij kunnen kopen, en echte huizen kunnen bouwen om hun landbouwactiviteiten te hervatten. De verkrachting van de meisjes wordt verder onderzocht om de schuldigen te veroordelen.

Opdracht: zoek de directe en indirecte gevolgen van de actie

D. Aktievormen

Petities tekenen of brieven schrijven

Een lokale groep oprichten om een gemeenschap in moeilijkheden te ondersteunen

Erover praten of een project maken om familie, vrienden en schoolgenoten tot actie te overtuigen

Je consumptie van voedingsproducten wijzigen om ze meer verantwoord te maken

Elke individuele actie van elk van ons is als een regendruppel in een oceaan, maar als honderden of duizenden mensen in jouw regio en over heel de wereld hetzelfde doen, kan die actie heel veel gewicht hebben!